

Бола —
қалби
гул.

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

Ўзбек халқ мақоли

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2013-yil 1-iyun, shanba № 44 (8589)

1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni

БАРЧА ЯХШИЛИКЛАР СЕНГА, БОЛА ЖОН!

Т.КАЙСАРОВ олган сурат.

«Инга, инга, инга...». Янги инсон дунёга келди. Бир парча этнинг ёруғ оламга шовқин-сурон билан талпиниши кишини хайратга солади. Гўдак ўша ондан бошлабқ янги муҳитда яшаш учун кураша бошлайди. Ўзбек хонадонидида туғилган янги меҳмонга чиройли исм танлаш, энг покиза неъмат — она сути билан озиклантириш, оқ ювиб, оқ тарашга юрак кўри, чексиз меҳр сарфланади.

Ха, халқимиз болажон, ўзини эмас, дилбандини кўпроқ ўйлайди, унинг соғлом униб-ўсиши, вояга етиши учун барча имкониятларни яратгиси келади. Бу ғамхўрликлар бора-бора ўзига роҳат-фароғат бўлиб қайтишини ҳар бир оила қурган киши яхши билади. Зеро, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 64-моддасида «**Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар**» дейилган бўлса, 66-моддасида «**Вояга етган, меҳнатга лаёқатли фарзандлар ўз ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар**» деган қоидаларнинг белгилаб қўйилгани айнан шу ҳаётий қарашни ифодалайди.

(Давоми 5-бетда.)

ЖАМОА БИРЛИГИ — ЮТУҚЛАР ОМИЛИ

бу фикр исботини Урганч шаҳридаги 10-умумий ўрта таълим мактаби мисолида кўриш мумкин

Муваффақиятлар сабабини сўраганимизда мактаб ўқитувчилари раҳбарнинг изланиши ва ташаббускорлигини алоҳида эътироф этишди. Чиндан ҳам, мактаб директори Райхона Тулякова бошчилигида ўқув муассасасида таълим-тарбия сифатини ошириш, давоматни яхшилаш учун ота-оналар билан яқин ҳамкорлик йўлга қўйилган. Ҳар куни ноанъанавий тарзда мулоқот ва суҳбатлар уюштирилади.

6-бет

ЯНГИ АВЛОД ДАРСЛИКЛАРИ

бугунги ўқувчининг фикрлаш тарзи, руҳияти, имкониятларига мос келади

Хабарингиз бор, Президентимизнинг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида бир гуруҳ тажрибали ўқитувчи, олим ва психологлар ҳамкорлигида 1-синфлар учун хорижий тил (инглиз, француз, немис тили) дарсликлари яратилди.

7-бет

ТЎҒРИСЎЗ

Турсунбой Адашбоевни яхши билмас эканман. Йўқ, мен таниқли болалар шоирини эмас, бошқа бир Адашбоевни — кичикфеълу каттақалб инсонни назарда тутайман. Болалиқда домланинг (у кишини домла дейман) шеърларини кўп ўқиганимиз, ғойибона устоз билганимиз. Таъбир жоиз бўлса, ўша пайтлари бу муҳтарам зотнинг саломимизга алик олиши ҳам биз учун катта гап эди. Ният холис экан, бугун у кишининг «алиги» — ёзган-чизганларимиз, босган қадамимизга муносабати кўллаб-қувватлаб, кўнглимизни кўтариб турибди.

8—9-бетлар

Vatanimiz mustaqilligining 22 yilligi oldidan

БИТИРУВЧИНИНГ ИШ ЖОЙИ ТАЙИН

Ишхонамизга ахборот технологиялари йўналишида касб-хунар коллежини битирган бир йигит келди. Билим ва малакаси синаб кўрилиб, ўз мутахассислиги бўйича ишга қабул қилинди.

Ҳаётга катта орзу-умидлар билан кириб келаётган яна бир ёш ишли бўлди, жамиятда ўз ўрнини топди.

Унинг ҳаётга, меҳнатга муносабати ўзгарди. Ўзига ва эртанги кунга ишончи ортди...

Бундай мисолларни бошқа қорхона, идора ва ташкилотлар, соҳа ва ҳудудлардан қўллаб келтириш мумкин. Зеро, бугун мамлакатимиз касб-хунар коллежларида меҳнат бозорида талаб юқори бўлган, замонавий билимларни пухта эгаллаган ёшлар камолга етмоқда.

Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ўрта махсус, касб-хунар таълими марказидан олинган маълумотларга кўра, бугун мамлакатимиз ёшлари ўрта махсус билим юрталарида 215 хил касб-хунар ўрганмоқда. Уларнинг аксарияти ўз мутахассислиги бўйича ишга жойлашмоқда. 2012 йилда 501 мингдан ортиқ битирувчининг 450 мингдан зиёди иш билан таъминланган, қолганлари олий таълим муассасаларига ўқишга кирган.

(Давоми 3-бетда.)

1-iyun — Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni

Мамлакатимизда болалар ҳуқуқлари ҳимоясини таъминлаш мустахкам ҳуқуқий асосга эга. Истиқлол йилларида соҳага оид бешта халқаро конвенция ратификация қилингани, ўндан ортиқ қонун қабул қилингани бунинг далилидир.

БОЛАЛАР ҲУҚУҚЛАРИ — ДОИМИЙ ҲИМОЯДА

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасида «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш омиллари» мавзусида ташкил этилган илмий-амалий конференцияда шу ҳақда сўз юритилди. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси, Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия ҳамда ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси билан ҳамкорликда ташкил қилинган тадбирда Халқ таълими, Олий ва ўрта махсус таълим, Соғлиқни сақлаш, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирликлари, давлат ва нодавлат ташкилотлар вакиллари, вояга етмаганлар ишлари бўйича ҳудудий комиссияларнинг масъул қотиблари, ҳуқуқшунос олимлар ва журналистлар иштирок этди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурининг ўринбосари Ҳ.Ҳалимов, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси раиси С.Ортиқова, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси раиси А.Саидов, Ички ишлар вазирининг ўринбосари С.Нурматов, ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси болалар ҳимояси шўъбаси раҳбари Пилар Гонсалес ва бошқалар Президент Ислам Каримов раҳнамолигида Ўзбекистонда болалар ҳуқуқларини ва манфаатларини ҳимоя қилишга алоҳида эътибор қаратилаётганини таъкидлади. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида вояга етмаганларнинг ҳуқуқлари давлат

ҳимоясида эканлиги белгиланган. БМТнинг Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенцияси мамлакатимиз ратификация қилган дастлабки халқаро ҳужжатлардандир.

Мамлакатимизда «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида», «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги қонунлар ижросини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Болаларнинг ҳуқуқий ҳимоясини таъминлаш, ўсмирлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш тизимини мустахкамлаш, ота-оналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг бола тарбиясидаги масъулиятини ошириш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар натижасида вояга етмаганлар ўртасида жиноятчилик сезиларли даражада камаймоқда.

Анжуманда ёшларнинг жамиятдаги ўрни ва мавқеини янада мустахкамлаш, бунда умумий ўрта, ўрта махсус ва касб-ҳунар таълимнинг мажбурийлиги, узвийлиги ва изчиллигини таъминлаш, таълим жараёнида масъул шахсларнинг, айниқса, ота-оналарнинг масъулиятини ошириш лозимлигига алоҳида эътибор қаратилди. «Обод турмуш йили» Давлат дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш, вояга етмаганлар ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасида тегишли идораларнинг ўзаро ҳамкорлигини янада мустахкамлаш зарурлиги таъкидланди.

Конференцияда кўрилган масалалар ижроси юзасидан тегишли тавсиялар ишлаб чиқилди.

Н.АБДУРАИМОВА,
ЎЗА мухбири

ОРЗИҚИБ КУТИЛГАН КҮН

Бола кулгусидан ширин нарса йўқ. Жигарбандларимизнинг хурсандлиги бизга ҳам олам-олам завқ улашади. «Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кuni» муносабати билан «Toshkentland» болалар истироҳат боғида ташкил этилган хайрия акциясида ижтимоий ҳимояга муҳтож болажонларга қувонч улашилди.

«Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, «Sen yolg'iz emassan» болалар жамоатчилиги жамғармасининг тегишли вазирлик ва ташкилотлар билан ҳамкорликда уюштирган тадбирда 1300 нафар ўғил-қизга мусиқий дастур намойиш этилиб, совғалар берилди. Тадбирда пойтахтимиздаги меҳрибонлик уйлари ҳамда Ватан ҳимояси йўлида жон фидо этган ҳарбий хизматчилар, кам таъминланган оила фарзандлари учун барча кўнгилочар аттракционлар бепул ташкил этилди.

— Бу байрамни ҳар йили орзиқиб кутаман, — дейди Бўка туманидаги 15-Меҳрибонлик уйи тарбияланувчиси Сардор Абдувахобов. — «Африка саёҳати», «Саккизоёқ», «Кўрқинч қалъа» аттракционлари менга ёқди. Тарбиячи опаларим ва дўстларим билан мазмунли ҳордиқ чиқардик.

ҲАР БИР БОЛА ТИНЧЛИКНИ ТАСВИРЛАДИ

Ўзбекистон Бадий академиясида «Ҳар бир фарзанда меҳр, эътибор!» шиори остида ўтказилаётган ҳафталик доирасида кўргазма ташкил этилди. «Ер кўррасида тинчлик» расмлар кўрик-танловининг республика босқичи бўлиб ўтди. «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, Ўзбекистон Бадий Академияси, Халқ таълими вазирлиги ҳамкорлигида анъанавий тарзда ўтказилаётган тадбирда умумтаълим мактаб ўқувчилари ва мактабгача таълим муассасалари тарбияланувчилари иштирок этди.

Болажонлар ўз ижод намуналарида юрт тинчлиги, Ватан равнақи ва халқ фаровонлиги ҳақидаги тасаввурларини акс эттирдилар. Уч ёшдан олти ёшгача бўлган кичкинтойлар ўрта-сида Хоразм вилояти, Хива

туманидаги 2-МТМ тарбияланувчиси Доноҳон Ҳайитова, 7—11 ёшлилар ўртасида Самарқанд шаҳридаги 35-умумтаълим мактаби 1-синф ўқувчиси Фарзона Маждий, 12 ёшдан 15 ёшгача бўлган ўсмирлар

ўртасида эса самарқандлик Сабина Маҳмуджоновна биринчилиكنи қўлга киритди.

Назозат ХОЛМЕТОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Б.РИЗОКУЛОВ ва
В.ГРАНКИН
олган суратлар.

ЁШ ОИЛАЛАРНИНГ САМАРҚАНДГА САЁҲАТИ

Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ҳодимлари касба уюшмаси маркази кенгаши «Обод турмуш йили» давлат дастури ҳамда Ўзбекистон касба уюшмалари федерацияси Кенгаши раёсатининг «Касба уюшмалари ташкилотларида туризмни ривожлантириш тўғрисида»ги қарори ижросини таъминлаш, касба уюшмаси аъзоларини ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, маданий ҳордиқ чиқаришларини ташкил этиш борасида қатор ижобий ишларни амалга оширмоқда. Яқинда Навоий вилоятининг Учқудуқ, Томди, Қонимек туманида истиқомат қилаётган йигирма ёш оиланинг Самарқанд шаҳрига уюштирилган саёҳати ана шундай саёй-ҳаракатларнинг бир кўриниши сифатида кўпчилиكنи манзур бўлди.

— Ер юзининг сайқали бўлиши бу шаҳар нафақат республикамиз, балки дунё ахлини ўзига мафтун айлаган, — дейди Таълим, фан ва маданият ҳодимлари Зарафшон шаҳар кенгаши раиси Хосият Бердиева. — Ушбу саёҳат ҳамкасблар ҳамроҳлиги ва оилавий тарзда ташкил этилгани билан гаштли ўтди. Оилаларнинг «Нодир Самарқанд» меҳмонхонасида

катта ҳозирлик билан кутиб олингани уларни кўтаринки кайфиятга ошно этди.

— Бугунги ўқувчи юртимиз тарихи, осори атиқалари хусусида жуда кўп нарсани билишни истайди, — дея суҳбатимизга қўшилиди Қонимек туманидаги 1-мактабнинг тарих фани ўқитувчиси Алдаберген Султонов. — Унинг дунёқарашини кенгайтириш учун эса ўқитувчининг ўзи диёримизнинг кечаги ва бугунги кuni, қадриятлари, ноёб моддий ва маънавий, маданий мероси, муқаддас қадамжоларини, албатта, кўриши, ўтмиши ҳақида кенг маълумотга эга бўлиши лозим. Бизнинг Самарқандга саёҳатимиз касбий маҳоратимизнинг ортиши, тажриба алмашиш, қарашларимизни умумлаштириш маъносидда ҳам аҳамиятли бўлди. Ҳамкасблар билан бирга Самарқанднинг олис хотираларга бой обидаларини кўриб, қадимий ва навқирон шаҳарнинг сўнгги йилларида янада кўрк очиб, файзга бурканган кўчаларида сайр этиб чарчокларимиз ариди. Мозий сандоларига қулоқ тутдик. Булар ҳақида ўқувчиларимизга, ҳамкасбларимизга, албатта, сўзлаб берамиз.

Ойбуви ОЧИЛОВА

Шаҳрисабз туманидаги Сўлим «Лочин» оромгоҳида «Камалак» болалар ташкилотининг анъанавий XII анжумани бўлиб ўтди.

Anjuman

«КАМАЛАК» БИЛИМДОНЛАРИ «ЛОЧИН» ОРОМГОҲИДА

Умумий ўрта таълим мактаблари «Камолот» ЁИХ ва «Камалак» болалар ташкилоти бошланғич ташкилотлари фаолиятига доир бу тадбирлар «Ҳуқуқий саводхонлик», «Маънавият ва маърифат», «Иқтидорли ёшлар», «Спорт, саломатлик ва экология», «Меҳр-саховат», «Матбуот» каби йўналишларда ташкил этилди. Шунингдек, анжуман доирасида «Камалак билимдонлари» кўрик-танловининг финал босқичи ҳам якунланди. Унда танловнинг вилоят босқичида голибликни қўлга киритган жамоалар ўзаро беллашди.

— «Камалак» билимдонлари баҳсининг вилоят босқичида голибликни қўлга киритган эдим, — дейди Термиз шаҳридаги 11-мактабнинг 4-синф ўқувчиси Азиза Музаффарова. — «Лочин» оромгоҳида анжуман қатнашчилари учун яратилган қулайликлардан кўнглимиз тоғдек кўтарилди.

Ўктам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

БИТИРУВЧИНИНГ ИШ ЖОЙИ ТАЙИН

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Бу йил юртимиздаги касб-хунар коллежларини 500 мингдан ортиқ ўқувчи тамомлайди. Президентимиз Ислам Каримовнинг 2012 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ахбороти ҳамда 2013 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузасида белгилаб берилган вазифалар асосида уларни ишга жойлаштиришнинг аниқ механизмлари ишлаб чиқилган.

Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, Иқтисодиёт вазирлиги, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳамкорлигида амалга оширилаётган изчил ишлар натижасида ҳозиргача қарийб 482 минг нафар битирувчини ишга олиш бўйича уч томонлама шартномалар тuzилган. Касб-хунар коллежлари ва иш берувчи корхоналар ўртасида кооперация алоқаларининг турли шаклларида фойдаланилаётгани, ушбу масалага жамоатчиликнинг кенг жалб этилаётгани бу борада муҳим омил бўлаётир.

Янги иш ўринлари яратиш, аynиқса, ёшларни иш билан таъминлашга бундай юксак эътибор бошқа мамлакатларда кам учрайди. Ақсинча, ҳамон давом этаётган глобал молиявий-иқтисодий инқироз меҳнат бозорига ўзининг салбий таъсирини ўтказмоқда. Кўпгина давлатларда йирик корпорациялардан то кичик корхоналаргача иш ўринларини қисқартириш чораларини кўраётир. Оқибатда ишсизлик даражаси ўсиб, ижтимоий кескинлик кучаймоқда. Жумладан, Европа Иттифоқининг статистика бошқармаси маълумотларига кўра, жорий йил март ойида еврозолага кирувчи 17 мамлакатда ишсизлик даражаси 12,1 фоизни ташкил этган. Февраль ойида 19,07 миллион киши ишсизлар сафидан жой олган бўлса, мартда бу кўрсаткич 19,211 миллион кишига етган. Бу борада ёшлар ўртасидаги аҳвол бундан ҳам ёмон. 25 ёшгача бўлган йигит-қизлар орасида ишсизлик ўртача 24 фоизни ташкил этади. Испанияда бу кўрсаткич 55,9, Италияда 38,4, Португалияда 38,3 фоизга етган.

Экспертларнинг фикрича, бундан беш йил олдин Европада ишсизликнинг 25 фоизли кўрсаткичи мумкин эмас, деб ҳисобланарди. Бугун эса ишсизлик минтақадаги кўплаб мамлакатларда энг долзарб муаммага айланди.

Кўплаб давлатларда шароит шундай мураккаб бўлиб турганда мамлакатимизда янги иш ўринлари яратиш, аҳолини иш билан таъминлашнинг мақсади дастурлари, чора-тадбирлари изчиллик билан амалга оширилаётгани халқаро

ҳамжамиятда катта ҳавас уйғотмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг 2012 йил 5 декабрда ўтган ўнинчи ялпи мажлисида маъқулланган 2013 йилда иш ўринлари ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурида бу борадаги давлат сис-тeмaси ўзининг яққол ифодасини топан.

Дастур ҳудудлар ва иқтисодиёт тармоқларининг салоҳиятини, меҳнат бозорининг жорий ҳамда истиқболдаги эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда вилоятлар, туманлар ва шаҳарлар бўйича алоҳида-алоҳида ишлаб чиқилган. Жорий йилда 970 мингдан ортиқ янги иш ўрни ташкил этиш белгиланган. Бу ўринлар, асосан, йирик саноат объектларини ишга тушириш, мавжуд корхоналарни реконструкция қилиш, кичик бизнес

«Кўнғирот сода заводи», «Навоий-азот», «Аммафос-Максам», «Фарғонаазот» сингари 11 йирик корхонага бириктирилган.

Давлат таълим стандартлари бўйича коллеж ўқувчилари 660 соат мобайнида ишлаб чиқариш ва дипломни амалиётини ўтади. Бу уларнинг ўз касбини пухта ўрганиши, бўлғуси фаолияти бўйича зарур кўникмаларга эга бўлиши ҳамда ишга жойлашишида муҳим ўрин тутди.

— Ўқувчилар амалиётини сифатли ташкил этиш ва уларни келажақда иш билан таъминлаш мақсадида ўндан ортиқ корхона ва ташкилот билан доимий ҳамкорлик қилиб келмоқдамиз, — дейди пойтахтимиздаги Яққасарой енгил саноат касб-хунар коллежи директори Норпошша Мирсоатов. — Учинчи босқич ўқувчиларининг 225 нафарини корхоналарга

моқда. 2012 йилда бундай ёшлар учун тижорат банклари томонидан 48,4 миллиард сўмдан ошқ имтиёзли кредитлар ажратилгани бунинг яққол далилидир. Бундай имтиёз ва имкониятдан фойдаланган 10 мингта яқин битирувчи бизнес-режа асосида тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйган.

Бу борадаги ишларга жамоат ташкилотлари ҳам катта ҳисса қўшмоқда. «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси, тижорат банклари билан ҳамкорликда ўтказилаётган «Ёш тадбиркор — юртта мададкор», «Ёш тадбиркор — келажаққа пойдевор», «Менин бизнес ғоям» каби танловлар касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар битирувчиларида тадбиркорлик кўникмаларини шакллантириш, яқка тартибдаги меҳнат фаолиятини, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлиқни, касаначиликни ривожлантиришга хизмат қилмоқда.

«Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Келажақ овози» ёшлар ташаббуслари маркази томонидан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки, Савдо-саноат палатаси, «Микрокредитбанк», Касаба уюшмалари федерацияси ҳамкорлигида ўтказилаётган «Ёш тадбиркорлар мактаби» ёшларни кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликка жалб қилиш, уларга усулвий ва молиявий кўмак кўрсатишда муҳим аҳамият касб этаётир. Мактаб битирувчиларига «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармасининг махсус грантлари ажратилмоқда. 2008 йилдан буён ўтказиб келинаётган ушбу лойиҳада 3960 нафар йигит-қиз иштирок этиб, тадбиркорлик бўйича зарур билимга эга бўлди ва қарийб 40 фоизни ўз бизнесини йўлга қўйди.

Коллеж битирувчиларини ишга жойлаштиришда жойларда ташкил этилаётган бўш иш ўринлари ярмаркалари ҳам яхши самара бераётир. Муайян ҳудуд меҳнат бозорида ўз мутахассисликлари бўйича иш топа олмаганлар янги касбларга қайта ўқитилмоқда. Ёшларнинг касб танлашига ёрдам бериш мақсадида тузилган Касб-хунарга йўналиштириш ва психологик-педагогик республика ташхис маркази ўқувчиларнинг интилишлари, қобилияти ва имкониятларини ўрганиб, зарур маслаҳатлар бермоқда.

Ёшларни иш билан таъминлаш, ғоя ва ташаббусларини қўллаб-қувватлаш борасида яратилаётган бундай кенг имконияتلардан самарали фойдаланаётган йигит-қизлар сафи тобора кенгаймоқда.

Сифатли таълим олиш баробарида билимини амалиётда мустаҳкамлаётган, фойдали меҳнат билан шуғулланиб, оиласига даромад, жамиятга катта фойда келтираётган бундай ёшлар ҳаётда ўзининг муносиб ўрнини топишига шубҳа йўқ.

Анвар САМАДОВ,
ЎЗА мухбири

ва хусусий тадбиркорлиқни, хизмат кўрсатиш ҳамда сервис соҳаларини ривожлантириш, касаначиликни кенгайтириш ҳисобидан ташкил этилади.

Мазкур дастурда таълим муассасалари битирувчиларини ишга жойлаштириш масаласига муҳим ўрин ажратилган. Касб-хунар коллежларининг 500 мингдан зиёд битирувчисини ишга жойлаштириш мўлжалланган. Уларни «коллеж — корхона» тизими бўйича 90 мингдан зиёд корхона ва ташкилотга бириктириш, ўз тадбиркорлигини йўлга қўйишни истаган битирувчиларга тижорат банклари томонидан имтиёзли микрокредитлар ажратиш ҳам ана шундай хайрли ишлардандир.

Бугунги кунда ушбу чора-тадбирлар ижроси юзасидан изчил ишлар амалга оширилмоқда. Ҳозиргача 1391 касб-хунар коллежи иш берувчи корхона ва ташкилотларга бириктирилиб, улар ўртасида ўзаро ҳамкорлик шартномалари тuzилган. Мисол учун, кимё саноати соҳаси учун кадрлар тайёрлашга ихтисослаштирилган 24 касб-хунар коллежи «Ўзкимёсаноат» давлат акциядорлик компанияси билан ҳамкорликда

бириктирган эдик. Ўқувчиларимиз амалиёт ўтаётган корхоналарга бирма-бир бориб, уларнинг иш жараёнини кузатдим. Корхона раҳбарлари, амалиётчи устозларининг ўқувчиларимиз ҳақидаги фикрларини эшитиб, хурсанд бўлдим. «Корхона — коллеж» ҳамкорлиги самарасида улар ўз ишининг устаси бўлиб етишмоқда.

Кўплаб тўқимачилик компаниялари, шу соҳада фаолият юритаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари коллеж ўқувчиларини ишга олмоқда.

— Амалиётимни «Алким-текстиль» корхонасида ўтаган эдим, — дейди коллежнинг 3-босқич ўқувчиси Гулноза Аширалиева. — Вазифаларни яхши удалаганим сабабли ишга таклиф этишди. Яқинда коллежни битираман. Эртанги кундан кўнглим тўқ, чунки иш жойим тайин.

Мамлакатимизда коллеж битирувчиларининг ўз тадбиркорлигини ташкил этиши учун ҳам кенг имкониятлар яратилган. Уларга режа тузишдан бизнесни юритишгача бўлган барча жараёнда иқтисодий, ҳуқуқий, моддий ва маънавий кўмак берилмоқда, зарур миқдорда сармоя билан таъминлан-

1-iyun – Xalqaro bolalarni himoya qilish kuni

❖ Миллий матбуот марказида Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси кенгаши томонидан "Болаларни сифатли соғломлаштириш имкониятларини янада кенгайтириш борасида олиб борилаётган ишлар" мавзусида матбуот анжумани ташкил қилинди.

Анжуманда Республика оромгоҳларида болаларнинг дам олишини ташкил этиш ва соғломлаштириш концепциясининг қабул қилиниши мазкур йўналишдаги ишлар сифати ва самарадорлигини ошириш имконини бераётгани алоҳида эътироф этилди.

Ташкилотчиларнинг таъкидлашича, жорий йилда республикамиз бўйича 1000та болалар оромгоҳи фаолиятини йўлга қўйиш режалаштирилмоқда. Шулардан, 210та стационар турдаги, 790та кундузги, яъни мактаб, академик лицей ва касб-хунара коллежлари қошида ҳамда 50та меҳнат ва дам олиш оромгоҳларининг фаолиятини йўлга қўйиш кўзда тутилган. Мавсум давомида эса 270 минг 350 нафардан ортиқ бола соғломлаштириш масканларида дам олади.

Хукуматимиз томонидан кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилалар фарзандларига ҳамда меҳрибонлик уйлари ва мактаб-интернетлар тарбияланувчилар, жисмоний имконияти чекланган болаларни имтиёзли соғломлаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда. Шу мақсадда, бу йилги мавсумда 30 минг нафардан ортиқ болаларни имтиёзли соғломлаштириш режалаштирилган.

❖ Гулистон шаҳрида Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунуи муносабати билан "Муқаддас Ватаннинг порлоқ келажагимиз" деб номланган тадбир ўтказилди.

Сирдарё вилояти халқ таълими бошқармаси, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят кенгаши, "Соғлом авлод учун" жамғармаси вилоят филиали каби ташкилотлар ҳамкорлигида ташкил этилган байрам тадбирида икки юздан ортиқ ўғил-қиз иштирок этди.

Шўх-шодон куй-қўшиқлар билан бошланган тадбирда болалар расм чизиш, амалий санъат ва спорт турлари бўйича ўз маҳоратини намойиш этди. Суратларда она-Ватан жамоли, фуқаролик табиат манзаралари акс эттирилди.

"Хар бир болага меҳр, эътибор!" ҳафталиги доирасида ташкил этилаётган тадбирда меҳрибонлик уйлари, махсус мактаб-интернет тарбияланувчилари, кам таъминланган оилалар фарзандларига байрам совғалари топширилди.

❖ Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонасида "Хар бир болага меҳр, эътибор!" ҳафталиги доирасида Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланган байрам тадбири бўлиб ўтди.

"SOS — Ўзбекистон болалар маҳалласи" уюшмаси, БМТ Болалар жамғармаси (ЮНИСЕФ), Ўзбекистон — Япония маркази ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур тадбирга пойтахтимиздаги меҳрибонлик уйлари, кам таъминланган, серфарзанд оилалар, боғча ва мактабларнинг юздан зиёд ўғил-қизлари тақлиф этилди.

Тадбирда ташкил этилган кўнгилчолар ўйинлар, турли фанларга оид интеллектуал виториналар, маҳорат мактаблари болаларга бир олам қувонч бағишлади. "SOS — Ўзбекистон болалар маҳалласи" уюшмасининг "Қувонқ автобус" маркази томонидан ўтказилган ўйинлар болаларнинг зарур билимларни ўзлаштиришига, уларда ўзига нисбатан ишонч, ирода, ҳурмат каби тушунчаларни уйғотишга, одилона ўйин, жамоа билан ишлаш, муаммоларнинг беғараз ечимини топа оlishдек инсоний хусусиятларни шакллантиришга қаратилди.

Тадбирда болаларга байрам совғалари топширилди.

❖ Мамлакатимизда "Хар бир болага меҳр, эътибор!" шiori остида ўтказилаётган ҳафталик тадбирлари Қорақалпоғистон Республикасида ҳам кўтаринки руҳда, юқори савияда ташкил этилмоқда.

Қорақалпоғистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш ассоциацияси Қорақалпоғистон бўлими томонидан ташкил этилаётган хайрия акциялари, театрлаштирилган томошалар, концерт дастурлари, фестиваллар, ижодий кўрик-танловлар, кўргазмалар, спорт мусобақаларида меҳрибонлик уйлари, махсус мактаб-интернет тарбияланувчилари, умумтаълим мактаблари ўқувчилари фаол иштирок этмоқда.

Ҳафталик давомида мактабдан ташқари таълим муассасалари ва ахборот-ресурс марказларида, маҳаллаларда ёзувчи ва шоирлар, санъаткорлар билан ўтказиладиган учрашувлар, амалий санъат асарлари, миллий либослар кўргазмалари ҳам болаларда чуқур таассурот қолдириши, шубҳасиз.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Санъат ва маданият тарғиботи

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида 1—17 июнь кунлари бўлиб ўтадиган «Талаба-ёшлар ижодий» фестивали ва «Очик эшиклар куну» ана шу мақсадга йўналтирилади.

— Президентимиз Ислам Каримовнинг 2012 йил 4 июндаги «Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорида театр, кино, телевидение, халқ ижодийтини ривожлантириш борасидаги замонавий талабларга, халқимизнинг тобора ортиб бораётган интеллектуал, маданий ва эстетик эҳтиёжларига жавоб берадиган юксак малакали мутахассисларни тайёрлаш

Qaror va ijro

даражаси ва сифатини тақомиллаштириш масаласига алоҳида урғу бериб ўтилган эди. Ўн етти кун давом этадиган фестиваль давомида талабалар режиссёр, актёр, тарғиботчи сифатида олган билим ва кўникмалари, истеъдодларини намойиш этади, — дейди институтининг маънавият ва маърифат бўлими бошлиғи С.Тўйчиева. — Дастур дои-

расида санъатимиз даргалари томонидан мастер класс машғулотлари ташкил этилади. Шунингдек, абитуриентлар билан учрашувлар, савол-жавоблар, давра суҳбатлари уюштирилади. Дарвоқе, фестивалда нафақат талабаларнинг ижодий салоҳияти намойиш этилади, балки академик лицей ва касб-хунара коллежлари битирувчилари институт ҳаёти, талаб ва имкониятлари, санъатимиз, маданиятимиз олдида турган долзарб вазифалар билан яқиндан таништирилади.

О.ОЧИЛОВА

Ўқув йили якунига бағишланди

Андижон вилояти халқ таълими бошқармасида ўқув йили якунлари ва янги ўқув йилига тайёргарлик кўришга бағишланган йилги таълим бўлиб ўтди. Унда халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими мудири, таълим муассасалари раҳбарлари, фаол ўқитувчилар иштирок этишди.

Тадбирда умумтаълим мактаблари, айниқса, қишлоқ жойларида фаолият юритаётган ўқитувчиларнинг сифат таркибини қайта кўриб чиқиш, дарсларни давлат таълим стандартлари

асосида ташкиллаштириш, ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражасини аниқлаш мақсадида мониторинг юритиш, фан ва спорт тўғрисидаги фаолиятини тизимли ташкил этиш масалаларида тақлиф ва мулоҳазалар билдирилди. Вояга етмаганлар ўртасида жиноятчиликнинг олдини олиш, маҳалла, ҳудуд нозирлари, оила ва мактаб ҳамкорлигини кучайтириш бўйича фикр алмашилди. Бир гуруҳ фаол ўқитувчилар Халқ таълими вазирлигининг «Халқ таълими аълочили» кўрак нишони, вилоят ҳокимининг эсдालи совғалари билан тақдирландилар.

О.СИДДИҚОВ

Ўқувчилар фаол иштирокчи бўлишди

Тошкент шаҳрининг барча туманларида Миллий ғоя ва мафқура илмий-амалий маркази томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтиларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди томонидан молиялаштирилган «Ёшлар «оммавий маданият»га қарши» лойиҳаси асосида семинар-тренинглр ўтказиб келинмоқда.

Ана шундай тадбирлардан бири Ҳамза туманидаги компьютер технологиялари касб-хунара коллежида Республика Маънавият тарғибот марказининг туман бўлими билан ҳамкорликда ўтказилди. Семинар-тренингда тумандаги мактаб, коллеж ва академик лицейларнинг энг фаол ўқувчи-ёшлари, тиббиёт муассасаларининг ёш

Seminar

ҳодимлари ҳамда «Камолот» ЕИХ фаоллари иштирок этди. Ёшларда мафқуравий имунитетни янада мустаҳкамлаш, «оммавий маданият» таҳдидининг олдини олиш мақсадида ўтказилган семинар-тренинг замонавий педагогик техноло-

гиялар асосида олиб борилди. Ҳушладан, унда "Case study", "Ақлий ҳужум", "Мунозара" ва "Дебат" каби методлардан кенг фойдаланилди.

Саксон дақиқалик мазкур семинар-тренинг давомида бир йўла 4та педагогик методдан фойдаланилди. Натижада тингловчилар «оммавий маданият» таҳдиди ҳақида янада чуқурроқ ва кенгроқ тушунчага эга бўлишди.

Шахноза АБДУЛЛАЕВА,
Кори Ниёзий номидаги Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти катта илмий-ҳодим-изланувчиси

Фуқаролар мурожаатлари эътиборсиз қолмайди

Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармасида бошқарув идоралари ҳамда таълим муассасаларининг ижро интизомига масъул ҳодимлари иштирокчида фуқаролар мурожаатларини ўрганишга бағишланган «Очик эшиклар куну» ўтказилди.

ётган педагоглар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишди.

— Фарзандларимизнинг қулай шарт-шароитга эга таълим муассасаларида билим олаётгани бизни қувонтиради, — дейди Нозима Эркинова. — Қолаверса, ўқув масканларида ўтказилаётган бу каби тадбирлар ёш авлодни салоҳиятли ва етук кадр этиб тарбиялашга хизмат қилади.

Ш.Боймуродова

Истеъдодлар мактаби

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг «Дўрмон» ижод уйида «Истеъдод мактаби» IV Республика ёш ижодкорлар семинари бўлиб ўтди.

Бадий публицистика, бадий таржима, драматургия йўналишлари бўйича ўтказилган бу галги анжуманда таниқли ёзувчи ва шоирлар, таржимонлар, адабиётшунос олимлар, мамлакатимизнинг турли ҳудудларидан истеъдодли ёш ижодкорлар иштирок этди.

Иштирокчилар дастлаб Мустақиллик ва эзгулик монументи, Ўзбекистон Миллий боғидаги Алишер Навоий ҳайкали пойига гуллар қўйдилар. Семинарнинг очилиш маросимида сўзга чиққанлар юртимизда маънавият, хусусан, адабиётга қаратаётган эътибор, ёш авлоднинг маънавий камолоти йўлида амалга оширила-

ётган ишлар, ёш истеъдод эгаларига кўрсатилаётган алоҳида ғамхўрлик ҳақида гапириб, аънавий тарзда ўтказиб келинаётган «Истеъдод мактаби» анжуманлари ҳам олиб борилаётган самарали ишларнинг узвий давоми эканини таъкидладилар.

Мазкур семинар-танлов бадий ижоднинг турли йўналишларида қалам тебратётган кўплаб иқтидорли ёш қаламкашларни кашф этиб, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга муҳим ҳисса қўшиб келмоқда. «Истеъдод мактаби» қалдирғочлари айна кунларда турли адабий нашрларда, оммавий ахборот воситаларида, адабиёт, санъат ҳамда жур-

налистика соҳасида самарали меҳнат қилмоқда.

Бу галги семинар доирасида ҳам ижодкор ёшлар ҳамда устоз адиблар иштирокида сермазун мулоқотлар, давра суҳбатлари, маҳорат машғулотлари ташкил этилди. Айниқса, маҳоратли таржимон, адабиётшунос, публицист ва драматурглар билан мулоқотлар давомида қўлэмалар билан ишлаш, соҳа сир-синаотлари, бугунги адабий жараён ва ижодкорларнинг жамиятдаги ўрни хусусидаги сабоқлар ёшларда катта таассурот қолдириди.

Анжуман доирасида пойтахтимиздаги музейлар, театрлар, маънавият ва маърифат масканларига саёхатлар ташкил этилди.

Б.ФАЗЛИДДИНОВ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Оддий ва инкор этиб бўлмайдиган ҳақиқат — болалар келажақда жамиятнинг таянч кучига айланиб, уни ривожлантиришга, гуллаб-яшнашига ҳисса қўшади, иқтидори ва истеъдодини намойиш этади. Юридик жиҳатдан эса уларга алоҳида ижтимоий қатлам сифатида қаралади. «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги конвенциянинг 1-моддасида қайд қилинадики, «18 ёшга тўлмаган ҳар бир инсон, агар болага нисбатан қўлланиладиган қонун бўйича эртароқ балоғатга етмаган бўлса, бола ҳисобланади». Ушбу конвенциянинг Ўзбекистонда ратификация қилиниши (1992 йил 9 декабрь) фарангларимиз ҳақ-ҳуқуқлари ва манфаатларини халқаро талаблар даражасида ҳимоялашга янада кенгроқ имконият яратди. Олий Мажлис томонидан муқтаиллик йилларида болалар ҳақ-

лантиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги, ўша йилнинг 1 июлида қабул қилинган «2009—2013 йилларда аҳолининг репродуктив саломатлигини мустаҳкамлаш, соғлом бола туғилиши, жисмоний ва маънавий баркамол авлодни вояга етказиш борасидаги ишларни янада кучайтириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорлари фарзандларимизни ҳар жиҳатдан ҳимоялаш, асраб-авайлаш, ilk ёш давридан бошланадиган парвариш жараёнини рисоладагидек ташкил этишга хизмат қилмоқда. Шунингдек, 2001 йили Ўзбекистонда «Она ва бола йили» деб эълон қилиниши муносабати билан Вазиirlar Маҳкамасининг «Она ва бола» давлат дастури тўғрисида»ги қарори ижросининг таъминлини ҳам ўз самарасини бера бошлади. Ушбу қарорда она соғлигини мустаҳкамлаш ва соғлом бола туғилиши масалаларига эътиборни ку-

риш устувор вазифага айланган экан, бу узлуksiz жараён таълим дargohlari иштирокисиз keчmayди. Уч ёшгача бўлган даврда болажон кўпроқ оила муҳитида тарбияланади, уни мактабга тайёрлаш жараёни учун 3—7 ёш оралигидаги муддатни белгилаш мақсадга мувофиқ деб топиlган. Ана шу мақсадда қабул қилинган «Болажон» давлат дастури хусусида Мактабгача таълим муассасалари ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув-методика маркази директорининг илмий-методик ишлар бўйича ўринбосари Муҳаббат Расулова шундай фикр билдиради:

— Мактабгача таълим бола шахсини соғлом ва етук, шу билан бирга, мактабга тайёр ҳолда шакллантириш мақсадини қўзлайди. «Таълим тўғрисида»ги қонуннинг 11-моддасида «Бу таълим 6-7 ёшгача оилада, болалар боғчасида ва мулк шаклидан қатъи

билан иш олиб боришнинг ўзига хос мураккабликлари ва нозик ҳижатлари бор. Аммо халқимиз феъл-атвори ва турмуш тарзига чуқур сингиб кетган меҳр-муруват, раҳмдиллик ва болажонлик бу жараёнга тўсиқ бўлолмайди.

Покиза Аҳмаджонова, Гулистон шаҳридаги «Болалар шаҳарчаси» директори:

— Гўдак учун меҳр-муҳаббатга тўлиқ ва энг хавфсиз макон оиладир. Образли қилиб айтсак, мурғак қалбнинг эркалиги ота-она учун гўёки ширин туҳфа. Агар ана шу макон дарз кетиб, зурриётлар ота-она меҳридан бенасиб қолса-чи? Бундай ўғил-қизларга «Ҳар бир болага меҳр ва эътибор!» деган умуммиллий шior амалда бўлган юртимизда алоҳида ғамхўрлик қўрсатилади. Жумладан, шаҳарчамиз педагог ходимлари ва тарбиячилари ота-она қаровисиз қолган ўғил-қизлардан 79 нафари билан иш олиб бориб, уларни ижтимоий ҳаётга мослаштиришнинг барча усул ва имкониятларидан фойдаланишмоқда. Гулистон шаҳридаги 2- ва 16-мактабларда таълим олаётган болаларнинг оилавий ҳаёт ҳақидаги тасаввурини шакллантиришга кўпроқ диққат-эътибор қаратилаётти. Ҳар 7-8 на-

БАРЧА ЯХШИЛИКЛАР СЕНГА, БОЛАЖОН!

ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, қўллаб-қувватлаш, ёш авлодга таълим-тарбия бериш, соғломлаштириш, қисқаси, уларнинг ҳар жиҳатдан уйғун камол топишига шарт-шароит яратиш мақсадини тўла акс эттирган «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида», «Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида», «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профилактикаси тўғрисида»ги ва бошқа қонунларнинг қабул қилиниши жуда катта аҳамиятга эга бўлмоқда. Кенг жамоатчилик бу қонунлар ижросини таъминлашга ўзини масъул деб билаётган бўлса, ҳуқуқ-тартиб доиралари уларнинг бажарилишини назорат қилиб бормоқда.

Мамлакатимизда ёш авлоднинг жисмонан, руҳан ва маънавий ривожланиши учун шарт-шароит яратиш нафақат ота-оналарнинг мақсади, балки давлат миқёсидаги масалага айлانган беҳиз эмас. Бунинг тағ-замирда Ўзбекистонни ривожланган давлатлар қаторига қўйиш, жажон ҳамжамиятида тутган ўрнини янада мустаҳкамлаш, миллат генофондини яхшилашдек олижаноб мақсад муҳассам. Президентимиз таъбири билан айтганда, «Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли бўлишлари шарт».

Статистик маълумотларга қараганда, ҳар йили мамлакатимиз туғруқхоналарида 500 мингга яқин ўғил-қиз дунёга келади. Уларнинг ҳар бирини соғлом, зуваласи пишиқ, иродали ва сабр-тоқатли қилиб тарбиялашга ҳуқуқий-меъёрий асос бўлиб хизмат қилаётган Президентимиз қарор ва фармойишлари, бир қатор давлат дастурлари ижрога йўналтирилган. Президентимиз Исроил Каримовнинг 2009 йил 13 апрелдаги «Она ва бола саломатлигини муҳофаза қилиш, соғлом авлодни шакл-

лантириш, профилактика тадбирларини муайян равишда ташкил этиш, она ва болани парвариш қилишнинг мукамал тизимини яратиш, жисмоний, маънавий ва ақл-заковатли болалар камол топиши учун шарт-шароит яратиш, уларга педагогика ва психологиянинг замонавий усуллари қўллаш асосида кенг билим бериш, эркин фикрлаш кўнжмисини шакллантириш, энг яхши миллий анъана ва урф-одатларимизни чуқур сингдириш, бунда ота-оналар, таълим муассасалари, маҳаллалар роли ва таърибасидан унумли фойдаланиш зарурийлиги алоҳида қайд этиб ўтилган. Қарорда белгиланган ушбу вазифалар ижроси изчил таъминланаётганига қўллаб-қувватлаш келтириш мумкин. Агар 2005 йили юртимизда мулaко соғлом болалар кўрсаткичи 52,7 фоиз ташкил этган бўлса, 2011 йилда бу рақам 62,9 фоизга етган. 2011 йилнинг ноябрь ойида Тошкент шаҳрида бўлиб ўтган «Ўзбекистонда соғлиқни сақлашнинг миллий модели: соғлом она — соғлом бола» мавзусидаги халқаро конференцияда дунёнинг ривожланган давлатларидан таъриф буюрган соҳа мутахассислари, Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти вакиллари бу борадаги ютуқларимизни юксак баҳоладилар. Она ва бола саломатлигини сақлаш билан боғлиқ бундай муваффақиятлар «Save the children» («Болаларни асрайлик») халқаро уюшмаси томонидан тузилган жажон рейтингиде 10та нуфузли давлат қаторидан Ўзбекистоннинг ҳам жой олишига асос бўлди.

Болалик — умрнинг энг беғубор фаслидир. Таъбир жоиз бўлса, бола ўз ҳаётининг кейинги босқичларида асқотадиган жисмоний, руҳий-маънавий қувватни худди шу фаслда жамлаб олади. Мамлакатимизда болаларни ilk ёш давридан ақлий-жисмоний ривожланти-

назар, бошқа таълим муассасаларида олиб борилади», деб таъкидланган. Чиндан ҳам, таълим-тарбия қанчалик эрта бошланса, самараси шунчалик эрта намоён бўлади ва боланинг бутун ҳаёт тарзига ижобий таъсир қилади. Ушбу дастур ўз мазмун-моҳиятига кўра, боланинг психофизиологик ривожланиш тамойилидан келиб чиқиб, атроф-оламдаги воқеа-ҳодисаларга муносабати ҳамда турли соҳалар билан алоқаларини назарда тутди. Дастурда белгиланган вазифалар 9та тамойил, 7та сифат, бир неча омилни ўз ичига олиб, бунинг натижасида бола жисмонан ривожланиши, ўз-ўзига хизмат қила олиши ва шахсий гигиенага риоя этиши, ижтимоий-ҳиссий идрокси шаклланиш бўлиши, нутқ, ўқиш ва саводга тайёргарлик бўйича талабга жавоб бериши, билиш жараёни ва атроф-олам тўғрисидаги тушунчага эга бўлиши лoзим. Ҳозирги вақтда 4962та мактабгача таълим муассасасига 539527 нафар кичкинтой қамраб олинган бўлиб, ҳар бир тарбияланувчига «Болажон» давлат дастурида қўрсатилган ана шу талаблар асосида ёндашилмоқда. Бу эса уларнинг умумий ўрта таълим тизимида давом этадиган фаолияти ижобий бўлишини таъминлайди.

Жамиятда тақдирнинг қутилмаган зарбалари тудайли носоглом туғилган, меҳр ва ғамхўрликка муҳтож бўлиб қолган болалар ҳам учрайдики, уларга нафақат давлат, балки ҳоимий ташкилотлар, олийҳиммат кишилар томонидан ҳам алоҳида эътибор қўрсатилмоқда. Ўзбекистонда бундай тоифага мансуб болаларни қўллаб-қувватлаш, соғломлаштириш, зарурий даражада реабилитация қилиш, хорижий давлатларда даволанишини таъминлаш билан шуғулланувчи бир қанча давлат ва нодавлат ташкилотлари фаолияти йўлга қўйилган. «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси, «Сен ёлғиз эмассан» жамғармаси, ЮНИСЕФнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси, «SOS» болалар маҳаллалари, болалар шаҳарчалари, 7 касаллик турига қараб 85та ихтисослаштирилган махсус мактаб-интернат, санаторий туридаги 23та, тарбияси оғир болалар учун 3та ихтисослаштирилган таълим муассасаси ўз фаолият йўналишидан келиб чиққан ҳолда ҳар бир болага меҳр ва эътибор қўрсатиш, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялаш, соғломлаштириш каби вазифаларни адо этиб келмоқда. Албатта, алоҳида ижтимоий ҳимояга муҳтож болалар қатлами

фар бола бир оила деб эълон қилинган. Бу усул тарбиячиларнинг ҳар бир оила билан бемалол, ички доирада шуғулланишига шарт-шароит яратибгина қолмай, тарбияланувчиларда туғилиши мумкин бўлган ота ким, онанинг вазифаси нимадан иборат, она-укалар оилада бир-бирига қандай ёрдам бериши керак, деган саволларга жавобининг амалий ифодасини қўрсатади. Уларга худди ўз онасидек муносабатда бўлиш таърибасини ўзлаштирган тарбиячилар — Барно Каримова, Гулчехра Усмонова, Шоира Исаева, Лолаҳон Хидирбоева билан фахрланамиз. 2009 йилдан бери шаҳарчамизнинг 34 нафар тарбияланувчисини учирма қилган бўлсак, шундан 25 нафари уй-жой билан таъминланди. Бу йил 10 нафар фарзандимиз шаҳарча билан хайрлашди, уларни таъминнинг кейинги босқичига жалб қилиш, тураржой билан таъминлаш маҳаллий ҳокимликлар зиммасидаги муҳим вазифа саналади.

Атак-чечак қадам ташлаётган ширингина қизалоқни қўرғанда ёки китоб ўқиб, расм чизаётган зийраккина болакайни кузатганда кимнинг меҳри товланмайди, ким эркаламайди ёки нимадир тортиқ қилгиси келмайди? Ҳа, болажонлик — бизда қадрият, инсоний ҳислат. Ана шу қадимий ҳақиқатнинг яққол ифодасини фарзандларимиз учун очиб қўйилган мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаблари, коллеж ва лицейлар, университетлар, кутубхоналар, спорт мажмуалари, маданият ва истироҳат боғлари, шифохоналар фаолияти мисолида кўришимиз ва ҳис қилишимиз мумкин. Юртбошимиз «Юксак маънавият — енгилмас куч» асарида таъкидланадики: «Ўзбек халқи ўзининг болажонлиги, оилапарварлиги билан ахирлиб туради. Албатта, фарзандга меҳр қўйиш, уларнинг қорнини тўқ, устини бут қилиш ўз йўли билан, лекин болаларимизни ёшлик чоғидан болажонлиқ билан, ахлоқ-одоб, юксак маънавият асосида вояга етказиш биз учун доим долзарб аҳамият касб этган». Демак, барча яхши нарсаларни, яхшиликларни, эзгу амалларни катталар ортидан эргашиб келаётган ўғил-қизларга шунинг учун ҳам илминишимиз керакки, бу уларнинг келгусида етук шахс бўлиб вояга етишини таъминласин.

Хулқар ТҲЙМАНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

ЖАМОА БИРЛИГИ — ЮТУҚЛАР ОМИЛИ

бу фикр исботини Урганч шаҳридаги 10-умумий ўрта таълим мактаби мисолида кўриш мумкин

Мактабда айни кунда 1847 нафар ўғил-қиз таълим-тарбия олмакда. Худуддаги аксарият ота-оналар фарзанди шу мактабда ўқишини истайди. Утган йили ўқувчиларнинг фан олимпиадасидаги иштирокига кўра вилоятда 4-, билимлар беллашуви бўйича 11-ўринни банд этган мактаб 2010 йилда "Йилнинг энг яхши мактаби — 2010" кўрик-танловининг вилоят bosқичи ғолиби бўлган.

Эришган юқори натижалари боис билим даргоҳи вилоятда таянч мактаб ҳисобланади. "Устоз-шогирд" мактабининг "Ижодий устакхона"сида тажрибали педагоглар ёш мутахассисларга касб сирларини ўргатишмоқда. Ўқитувчилар қобилияти ва касбий маҳоратини ошириш мақсадида "Ижодий дарслар фестивали" доирасида ноанъанавий дарслар ўтказилаётди. Жараёнда педагоглар салоҳияти намоён бўлаётти.

Муваффақиятлар сабабини сўраганимизда мактаб ўқитувчилари раҳбарнинг изланиши ва ташаббускорлигини алоҳида эътироф этишди. Чиндан ҳам, мактаб директори Райхона Тулякова бошчилигида ўқув муассасасида таълим-тарбия сифатини ошириш, давоматни яхшилаш учун ота-оналар билан яқин ҳамкорлик йўлга қўйилган. Ҳар кун ноанъанавий тарзда мулоқот ва сўхбатлар уюштирилади. Бола тарбиясида учрайдиган муаммолар ўз вақтида аниқланиб, бартараф этилади. "Боланинг кун тартиби", "Телевизор ва болалар", "Интернет: фойдалими ёки зарарли?", "Бола ва атроф-муҳит", "Боланинг овқатланиш рациони", "Ўқувчига уяли телефон керакми?", "Фарзандимнинг энг яқин дўсти ким?", "Фарзандимнинг бўш вақти" каби мавзуларда фикрлар умумлаштирилади. Ота-оналар бу жараёнда ўзларига ҳам баҳо беришади.

— Мактаб ишлари моҳиятини тушунмаган, воқеликни тўғри баҳолай олмаган, изланишдан тўхтаб қолган раҳбар замондан ортда қолади, — дейди Райхона Тулякова. — Ҳар бир директорнинг бoshqaruv режаси бўлиши керак. Муаммоларни бартараф этиш, ўқувчиларга адолатли муносабатда бўлиш лозим. Чунки жамоа аъзоларининг феъл-атвори ва қобилияти ҳар хил бўлади. Уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириб, имкониятига яраша иш тақсимлаш керак.

Муассасада изланувчан ва ижодкор ўқитувчиларни рағбатлантириб бориш ҳам иш умумдорлигини оширмоқда.

— Бизда педагогларнинг кичик интилиши ҳам эътиборга олинади, — дейди мактаб ўқитувчиси Ф.Исоқова. — «Директор жамғармаси» ҳисобидан бе-

риладиган устама ҳақ адолатли тайинланади. Мактабимизда вужудга келган соғлом рақобат натижасида ижодкор ўқитувчилар сафи кенгайиб бормоқда. Жамоадаги ҳар бир ўқитувчи дарсини ахборот-коммуникация воситалари ва янги педагогик технологиялардан фойдаланиб ўтмоқда. Бунинг учун барча техник имкониятлар мавжуд. Мултимедияли манбалар машғулотларни самарали ташкил этишда қўл келмоқда.

Мактаб фаолияти билан танишар эканмиз, "Йилнинг энг яхши мактаб директори — 2012" кўрик-танловининг якуний bosқичи ғолиблари сафида Райхона Тулякованинг ҳам борлиги бежиз эмаслигига амин бўлдим.

Эътиборлиси, ўқувчилар нафақат дарс мобайнида, ҳатто дарсдан сўнг ҳам мактабдан кетгилари келмас экан. Ўқув масканида фаолият кўрсатаётган тўғрақлар кун бўйи ўғил-қизлар билан гавжум.

"Ўз кўлинг билан яса" тўғрагида ўқувчилар қобилияти юзага чиқмоқда. Олдий ошқовокдан ясалган хумча, гулдон, (балиқлар учун) ҳовузча каби хунарамандлик намуналарини кўриб кўзингиз кувнайди. Кичкинагина тахта парчасидан ишланган турфа кўғирмақлар гўё жонлидек туоланди. «Ўқирмали ота-хон» ҳам ўқувчилар ишидан намуна. Оқ қорғоздан ясалган ғоз, ўрдақ каби уй паррандалари бежиримлиги билан киши-

га хушқайфият бағишлайди.

«Моҳир қўллар» тўғраги аъзолари томонидан матога тўқилган «ҳовузча»да балиқ, тошбақа, қурбақа каби жониворлар тасвирланган. Яшил ран-

Tajriba

гли мунчоқлардан яратилган гуҷум дархати ҳам кўзни қувонтиради.

Ўқувчилар "Сен ўзгачасан" тўғрагида санъат сирларини ўрганиб, танлов ва фестивалларда юқори ўринларни эгаллашмоқда. Мисол учун, Бибиойша Ҳайитбоева утган йили "Келажак овози" танловининг вилоят bosқичида ғолиб чиққан бўлса, 3-синф ўқувчиси Мадина Каримова "Янги авлод" болалар ижодиёти фестивалининг республика bosқичида муваффақиятли иштирок этди.

Дилбар Авазматова раҳбарлигидаги «Кўғирчоқ театри» тўғрагида ҳам актёрлик қизикчан ўғил-қизлар қобилияти ривожлантирилмоқда. Ҳар чоракда улар иштирокида сахна кўринишлари ўқитувчи ва ўқувчилар эътиборига ҳавола қилинади. Яна бир эътиборга молик жиҳат, мактаб кўғирчоқ театри тумандаги қорхона ва ташкилотлар билан шартнома тузиб, томошалар кўрсатмоқда. Ишлаб топилган маблағ эса мактаб моддий-техник ҳолатини яхшилашга, ўқувчи ва ўқитувчиларни рағбатлантиришга йўналтириляпти. Бунда Артур Губайдуллин, Флора Аминова каби ўқитувчиларнинг ижодкорлиги, изланувчанлиги тахсинга сазовор.

Қизил ярим ой жамиятининг Урганч шаҳар бўлими билан ҳамкорликда ташкил этилган "Ёшлар маркази" фаолияти ҳам нафақат вилоят, балки республика

мактаблари учун ўрганса арзигулик тажриба.

— Марказимиз аъзолари турли касалликларнинг олдини олиш борасида тadbирлар ўтказиш, кам таъминланган оила фарзандлари ҳолидан хабар олиш, уларга совғалар улаштириш каби эзгуликларни дилга тугишган, — дейди Райхона Тулякова. — Кўнгиллиларнинг аксарияти ўзимизнинг ўқувчи ва ўқитувчилар. Яқинда марказ аъзолари руҳий касалликлар шифохонасида бўлиб, бе-морларга концерт дастури намойиш этиб, совға-салом ҳадя этишди.

Марказ қошида ташкил этилган "Умид куртаклари" клубида турли мавзуларда семинарлар ўтказилади. Tadbirда Қизил ярим ой жамияти ташкилоти аъзолари, ота-оналар, шифокорлар фаол иштирок этишади. Зарина Раҳмонова, Дилора Султонова, Настя Остинкина, Ислон Отажонов, Махмуд Маликова каби фаол аъзолар янгиликларни ҳаётга жорий этишда ташаббускор бўлмоқда. "Болалар болаларга мададкор" дастури ҳам ўзига хос янгилик дейиш мумкин. Кам таъминланган оила фарзандларига, имконияти чекланган ўқувчиларга тенгдошлари қўмаклашиб, байрамларда ўйинчоқ ва китоблар ҳадя этишади.

"Ёш етакчилар мактаби"да эса ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш, иқтидор ва қизиқишларини аниқлаб, рағбатлантиришга эътибор берилади. "Оила академияси"да эса ота-оналар фарзандлари каби "ўқишади". Ўқитувчилар томонидан тузилган тест саволларига жавоб топишди, умуман олганда таълим жараёнида ҳамкорлик ўрнатилди.

Мактаб жамоасининг бюджетдан ташқари маблағ топиш борасидаги иштироки ҳам тахсинга сазовор. Бевоисита таълим билан боғлиқ хизматлардан тушган маблағ мактаб васийлик кенгаши қарори билан таълим сифатини оширишга йўналтирилмоқда. Эътиборлиси, ўқув маскани ўз-ўзини маблағ билан таъминлабгина қолмай, турли tadbirlarda ҳомийлик қилмоқда. Мисол учун, Урганч шаҳридаги 1-маҳалла худудида болалар майдонига ташкил этилгани "Излаган имкон топар" нақлининг нечоғлиқ тўғрилигига исбот бўлди. Майдончанинг очиш маросимида мактаб ўқувчилари маҳалла ахлига "Гулла, яшна, она юртим, Ўзбекистони!" номли бадиий композициясини намойиш этишди.

Феруза ТАНҒИРБЕРГАНОВА,
"Ma'rifat" мухбири

Ўқувчиларнинг фанини осон ва тез ўзлаштириши, аввало, ўқитиш методикасига боғлиқ.

Sinab ko'ring

Айниқса, бошланғич синф ўқувчиларига рус тилини ўргатиш ўқитувчидан катта меҳнат ва машаққат талаб этади. Бу ёшдаги ўғил-қизлар нутқи асосан шеър ёрдамида ўстирилади. Аммо барча ўқувчилар ҳам дарсликдаги шеърларни осон ёд ололмайди. Тажрибамда бу муаммони бартараф этишга интиляпман.

ОҲАНГГА СОЛИНГАН ШЕЪР

уни ёд олиш болаларда қийинчилик туғдирмайди

Узоқ йиллик қузатувларимга асосланиб айтганим бўлсам, шеър ёдлай олмаклик ўқувчининг айби эмас. Бунинг бош сабаби ўқитувчи. Шу боис дарс методини ўзгартириб, ижодий ёндашдим. Шеърларни ўқувчиларга мусика ёрдамида ёд олишга бошладим. Шеърларга ўзим қўйи басталаб, ижросини ҳам кўрсатиб бердим. Кутганимдан ҳам яхши натижага эришдим. Ўқувчилар қўшиққа айланган "Дашеңкини гостя", "Я носила воду..." каби шеърларни осонлик билан ёд олишди. 2-синф дарслигидаги 11та шеърга ҳам шу тартибда қўй басталадим. "Школа", "Учебные принадлежности", "Семья", "Обед", "Пизца", "Новый год", "Зайка", "Мишка", "Переплетица" шеърларини қўшиқ қилиб қўйлаш ўқувчиларда катта қизиқиш уйғотди. Ҳатто логопед билан шуғулланувчи ўғил-қизлар ҳам бошқа тенгдошлари каби фаоллашгани қузатилди.

Наргиза АХМЕДОВА,
Шайхонтоҳур туманидаги 324-мактабнинг рус тили фани ўқитувчиси

ЖУДА МУҲИМ ҲУЖЖАТ

Азалдан ота-боболаримиз кўз қорачигидек асраб, биз — авлодларига мерос қолдирган ахлоқий қадриятлар мавжуд. Улар асрлар давомида шаклланиб келаятган инсонийликнинг устуни бўлиб хизмат қилмоқда. "Одамнинг улуғлиги бўйи билан ўлчанмаганидек, халқнинг улугворлиги ҳам нуфуси билан белгиланмайди: ягона ўлчов ақлий камолот ва ахлоқий баркамолликдир", деган эди Гюго. Аввалги замонларда асрий удулмар ва умуминсоний қадриятлар асосида етказилган ахлоқий меъёрлар эндиликда ёш авлодга таълим ва тарбиянинг кўмаги билан ҳам сингдирилмоқда.

"Ma'rifat" газетасининг шу йилги 42-сонига илова қилинган Халқ таълими вазирлигининг "Умумий ўрта таълим мактаб ўқитувчи ва ўқувчиларининг одоб-ахлоқ қоидалари" ҳақидаги меъёрий ҳужжати мазмунини билан танишарканмиз, мақсад фақат инсон зеҳнини ўстириш ва унга маълум ҳажмдаги билимни сингдиришигина эмас, балки ҳар томонла-

ма етук ва маданиятли фарзандларни вояга етказиш эканлигига амин бўламиз. Ўйлаймизки, бу плакатнинг синф хоналаридан жой олиши ва ижросининг таъминланиши ҳар бир ёшда ахлоқий софлик, маънавий бойлик, жисмоний баркамоллик уйғунлашишига хизмат қилади.

Таълим муассасалари учун ишлаб чиқилган одоб-

ахлоқ қоидалари жамоатчилик томонидан катта эътибор билан қўтиб олинди. Бу ҳақда Тошкент шаҳар Мирзо Улугбек туманидаги 121-мактаб директори Нурнисо Тожиқонова шундай дейди:

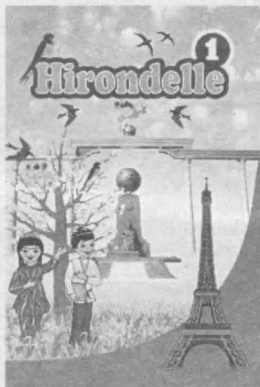
— Таълимда ҳар бир жиҳат муҳим, аммо ахлоқий тарбия барчасидан юқори туради. Ҳам ўқитувчилар, ҳам ўқувчилар учун ишлаб чиқилган бу қоидалар мактабимизда тартибни сақлаш, муомала маданиятини юксалтириш учун катта кўмак бўлди. Бу ташаббусни мамнуният билан қабул қилиб, тарғиб ва ташвиқ ишларини бошлаб юбордик. Плакат мактабнинг кўринарли жойларидан ўз ўрнини топар экан, аминманки, кўзлаган мақсадларимизга эришамиз.

Парвина ОМОНОВА

Хабарингиз бор, Президентимизнинг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосида бир гуруҳ тажрибали ўқитувчи, олим ва психологлар ҳамкорлигида 1-синфлар учун хорижий тил (инглиз, француз, немис тили) дарсликлари яратилди. Эътиборлиси, олдинлари дарсликлар асосан олимлар томонидан ишлаб чиқилган бўлса, эндиликда бу жараёнга тажрибали мактаб ўқитувчилари ҳам жалб этилмоқда. Чунки мутахассислар қўлланманинг назарий жиҳатдан мукамаллигини, боланинг ёши, психо-физиологик хусусиятларига мослигини таъминласа, педагог амалиётчи сифатида ўқувчининг бериладиган билимларни қабул қилиш имкониятларини яхши билади. Хусусан, 5, 6 ва 9-синф француз тили дарсликлари муаллифи, Бухоро вилояти Ғиждувон туманидаги 62-ИДУМИ директори, тажрибали педагог Саид Раҳмонов ҳамкорлигида 1-синфлар учун ишланган француз тили дарслиги ҳам тажриба-синовдан муваффақиятли ўтди. Устоз билан суҳбатимиз дарсликнинг яратилиш жараёни, мазмун-моҳияти тўғрисида бўлди.

ЯНГИ АВЛОД ДАРСЛИКЛАРИ

*бугунги ўқувчининг фикрлаш
тарзи, руҳияти,
имкониятларига мос келади*

мос бўлиб, ўқувчи бошлангич таълимини тугатганда А1, умумтаълим мактабини тамомлаганда А2 ва В1 даражасига эга бўлиши қувонарли ҳолдир.

— **Чет тилларни 1-синфданоқ оғзаки ва ўйин тарзидаги машғулотлар асосида ўргатишга қаратилган дастур ва дарсликлар мамлакатимиз халқ таълими тизимида янгилик бўлди. Уларни яратиш муаллифлар учун осон кечмаган бўлса керак.**

— Албатта, ҳар соҳада ҳам янгилик яратишнинг ўзига яраша машаққатлари бор. Бугунги ўқувчининг фикрлаш тарзи, руҳияти, имкониятларига мос дарсликларни ишлаб чиқишда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги ишчи гуруҳ, Халқ таълими вазирлигининг илмий методик кенгаши ва республикаимизнинг етакчи олимлари, амалиётчи ўқитувчилар, психологлар меҳнати, 3та фан бўйича ўтказилган илмий-амалий конференциялар муҳим ўрин тутди. Бу борада ўзига хос мактаб яратган педагоглар тажрибасига суянди.

Хусусан, ўзимга ҳам француз тили фани дарслигини яратишда қирқ йиллик педагогик тажрибам асқотди.

Ҳамкорликдаги изланишлар натижасида инглиз, немис, француз тилларидан дарслик мажмуалари яратилди. Биринчиси ўқувчи китоби, иккинчиси ўқитувчи китоби ва дарсликдаги ҳар бир мавзу бўйича берилган расмлар устида ишлаш бўйича услубий тавсиялардан иборат бўлса, учинчиси аудио визуал материаллар ёки мультимедиялар жамланмасидир. Дарсликлар турли ўйинлар ёрдамида ўқувчиларга чет тилидан бошлангич сабоқларни беради. 1-синфда ўқиш, ёзиш амалиёти бажарилмайди. Барча материаллар тинглаб тушуниш ва тушунишни асосида сўзлаш, оғзаки нутқни ўстиришга қаратилган.

— **1-синф француз тили дарслиги «Hirondelle» — «Қалдирғоч» деб номланган. Маълумки, тинч ва осуда хонадонларда ин курайдиган бу қушни халқимиз ардоқлайди. Дарсликка ном танлашда яна қандай жиҳатлар эътиборга олинди?**

— Ҳақиқатан, халқ оғзаки ижодида қалдирғоч ҳақида кўплаб ривоят ва маталлар мавжуд. Одатда халқимиз ёшларнинг катта ҳаётга илк қадамини қалдирғоч парвозига менгзайди. Француз тилини қуйи синфдан ўргатишга қаратилган илк дарслик бўлгани учун ҳам уни шундай номладик.

Дунёга чиққин-у, ўзлингча қол, деган ибора бор. Бу ҳаерда бўлмайлик, ўзлгимизни, минг йиллар давомида халқимиз эъзозлаб келаётган қадриятларни унутмаслигимиз, аксинча,

уларни келажак авлодга етказишимиз лозим, деганидир. Шу жиҳатларни эътиборга олиб, дарсликда миллий ва умуминсоний қадриятларни акс эттиришга ҳаракат қилдик.

Хусусан, қўлланмага XVII асрда яшаб ижод қилган француз эртақчиси Шарл Перронинг бутун дунё болалари учун сеvimли бўлиб қолган «Қизил қалпоқча» ҳамда фарзандларимиз марок билан ўқийдиган «Зумрад ва Қиммат» эртақлари киритилган. Оила ҳақидаги мисолларда ўзбек оилаларидаги анъаналар тилга олинади, хонтахта атрофида бобо, бувию наби-раларгача жамулжам ўтирган хонадонлар тасвирланган.

Мактабга илк қадам қўйган болага чет тилини ўргатиш унча осон кечмайди. Шу боис ўқувчиларни зўриқтирмаслик, зериктирмаслик учун сеvimли эртақ ва мультфильм қаҳрамонларининг мулоқотидан самарали фойдаланилди. Дарслик 128 бетдан юборат бўлиб, ота-оналарга фарзандлари билан ишлаши учун тавсиялар ҳам берилган. Китобнинг жуфт бетларига ўқувчилар дарсда ўқитувчи билан ишлайдиган материаллар, тоқ бетларига эса санаш, расмларни бўйлаш, қўшиқ ва шеър ёдлаш, ота-оналар билан ишлаш машқлари жойлаштирилган. 160 бетдан иборат ўқитувчи китобида машқларга оид услубий тавсиялар жамланган.

— **Янги дарслик ва услубий қўлланма республикаимиздаги таянч мактабларда тажриба-синов-**

дан ўтказилди. Экспертлар хулосасига кўра ижобий баҳоланди. Дарсликни янада мукамаллаштириш юзасидан қандай тавсиялар берилди?

— Айтиш жоизки, ўқув дарсликлари синовдан яхши ўтди. Шу билан бирга, уларни янада мукамаллаштириш юзасидан муайян тавсиялар ҳам берилди. Энг муҳим тақлифларни инobatга олдик, албатта. Бироқ баъзиларидан воз кечдик. Мисол учун, дарслик муқовасида акс этган Мустақиллик ва эзгулик аркаси, Бахтиёр она ҳайкали, арка остидаги навқирон дарахтда қуш уяси ва полапонлар, сайраётган қуш ва парвоз қилаётган қалдирғоч тасвирига «Қалдирғоч дарахтда ин қурмайди», деган эътироз билдирилган. Бу тўғри фикр, лекин дарахтдаги қуш ини рамзий маънода берилган. Баҳор фаслида гуллаб турган дарахт бу — мустақил Ватанимиз, уя — оила рамзи. Полапонлар — оиладаги фарзандларга, уларга озук олиб келаётган қуш мамлакатимизда ҳар бир ўғил-қизга эътибор, ғамхўрлик кўрсатилаётганига ишора. Сайраётган қушча эса кечаги полапонлар бугун баркамол бўлиб улғайгани, эркин учётган қуш — мустақиллик шарофати ила дунё кезиб, ватанини, миллатини дунёга танитишга интилаётган авлод рамзидир...

Насиб этса, 2013 йил сентябрь ойидан ўқувчию ўқитувчиларимиз 1-синфлар учун яратилган «Hirondelle» дарслиги ва ўқитувчи китобини амалиётда тўлиқ қўллаб бошлайди. Дарслик муаллифи сифатида уларга омад тилайман ва, ўйлайманки, тажрибали педагогларимиз амалиётда аниқланган камчиликларни бартираф этиш, китобни сифат жиҳатдан янада такомиллаштиришга оид ўз фикр-мулоҳазаларини, тақлиф ва тавсияларини дариг тутмайди.

«Ma'rifat» мухбири
Сора ТОШЕВА
суҳбатлашди.

ГЕЛИОТЕХНИКА ФАНИНИ ЎҚИТИШ — ДАВР ТАҚОЗОСИ

XXI аср бутун дунёда гелиоэнергетика — қуёш энергетикасига янгица назар ва умид билан қараш руҳини олиб келди. Бу соҳа тез суръатлар билан турли йўналишларда ривожланмоқда. Шимолдаги Скандинавиядан тортиб Африканинг жазирама саҳроларида жойлашган дунёнинг 70дан ортиқ мамлакатларида гелиоэнергетик дастурлар асосида илмий-тадқиқотлар ва амалий ишлар олиб борилаёпти. Қуёш қурилмаларидан биноларни иситиш ва совутиш, сувларни чучуқлаштириш, электр энергияси ҳосил қилиш ва турли технологик жараёнларни амалга оширишда фойдаланилмоқда.

Мамлакатимизда ҳам бу соҳага катта эътибор қаратилаётир. Бунда Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Муқобил энергия манбаларини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида" 2013 йил 1 мартдаги фармони дастуриламал вазифасини ўтаётти, десак сира муболаға бўлмайти. Эндиликда қуёш энергиясидан кенг қўламда фойдаланишни йўлга қўйиш учун, албатта, янги соҳа бўйича ҳам кичик мутахассислар, инженер-техник ходимларни тайёрлаш долзарб аҳамият касб этади. Бунга эса, шубҳасиз, таълим тизими орқали эришилади.

Мамлакатимизда саноат, энергетика, қишлоқ хўжалиги, коммунал хўжалик, транспорт ва бошқа йўналишларда кўплаб касб-хунар коллежлари фаолият кўрсатмоқда. Бу муассасаларнинг ўқув режаларидаги физика фани дастуридан қуёш энергиясидан фойдаланишга оид айрим мавзулар ўрин олганки, бу етарли эмас. Юртимизда қуёш энергиясидан фойдаланишнинг жуда улкан имкониятлари мавжуд-

лиги ва ундан фойдаланиш даражаси ўсиб бораётганини назарда тутсак, касб-хунар коллежлари, айниқса, техника ва қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежларининг ўқув режаларига қуёш энергиясидан фойдаланишнинг назарий ва амалий масалалари билан шугулланувчи гелиотехника фанини киритиш ва ўқитиш мақсадга мувофиқ.

Яна бир муҳим гап. Фармонга кўра, Ўзбекистон Фанлар академиясининг «Физика-Қуёш» илмий ишлаб-чиқариш бирлашмаси негизда Халқаро қуёш энергияси институтини ташкил этилиши жуда катта аҳамиятга молик иш бўлди. Шу муносабат билан пойтахтимиздаги касб-хунар коллежларидан бирини жуда катта илмий потенциал ва ишлаб чиқариш имкониятларига эга ушбу институт қосидаги гелиотехника касб-хунар коллежига айлантириш ҳам, албатта, ўзининг ижобий самарасини беради, деб ўйлаймиз.

Барча соҳалар каби қуёш энергиясидан фойдаланиш соҳаси учун

олий маълумотли мутахассислар тайёрлашни даврнинг ўзи тақозо этмоқда. Шундай экан, олий таълимнинг бакалаврият ва магистратура тизимида "Гелиофизика ва қуёш энергиясидан фойдаланиш", "Гелиотехника", "Қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш" каби ихтисосликлар бўйича етук мутахассисларни тайёрлаб, ишлаб чиқариш ва касб-хунар коллежларига йўллашга эътиборни қўйайтириш (масалан, ЎЗМУ, ТДТУ, Бухоро, Қарши, Фарғона давлат университетлари, Бухоро юқори технологик муҳандислик-техника институти ва бошқа олий таълим даргоҳларида) ҳам муҳим масалалар сирасига киради. Бу фанни бакалаврият ўқув режасидаги танлов ёки ихтисослик фанлари доирасида (масалан, университетларнинг физика, меҳнат таълими ва бошқа йўналишларида) ўрганиш учун эса 72 аудитория соати (30 соат маъруза, 10 соат амалий машғулот ва 32 соат лаборатория) ажратиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Бу масалага ҳисса қўиш мақсадида камина томонидан 2012 йили "Қуёш иссиқлик қурилмалари" номи йўқв қўлланма тайёрланди. Қўлланма гелиофизика ва қуёш энергиясидан фойдаланиш мутахассислиги бўйича магистратуранинг махсус фанлари, шунингдек, физика ва касб таълими (меҳнат таълими) йўналиши бакалавриятининг танлов фанлари доирасига

кирувчи "Қуёш энергиясидан фойдаланишнинг физик асослари" фани бўйича Бухоро давлат университети илмий кенгашида тасдиқланган ўқув дастур талаблари инобатга олинган ҳолда ёзилган. Ундан қуёшнинг тузилиши ва энергиясининг манбаси, қуёш радиациясининг спектрал таркиби, турлари ва уларни ўлчаш усуллари, турли йўналишларда жойлаштирилган гелиоқурилмаларга тушувчи радиация қувватини аниқлашга доир маълумотлар ўрин олган. Ўзбекистоннинг иқлим шароити ва радиация режимини, ҳақонда ва мамлакатимизда қуёш иссиқлик энергетикаси тарқиқоти тарихи тўғрисидаги маълумотлар келтирилган ва қуёш энергиясидан фойдаланиш учун кенг имкониятлар мавжудлиги кўрсатилган. Қуёш иссиқлик қурилмаларига типик мисоллар сифатида қуёш сув иситкичлари, сув чўчиткичлари, мева-сабзавот қуриткичлари, концентраторлари ва печлари ҳақнда батафсил маълумотлар берилган. Қўлланмадан академик лицей ва касб-хунар коллежларидаги махсус фанларни ўқитиш жараёнида ҳам фойдаланиш мумкин.

Имомини қомилки, республикамиз таълим тизимида гелиотехника фани ўзининг муносиб ўрнини эгаллайди, чунки, буни даврнинг ўзи тақозо этмоқда.

Туроб ЖўРАЕВ,
техника фанлари номзоди,
профессор

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институтида ўз Ватанига, халқига содиқ, эркин фикрлайдиган, изланувчан ҳамда мустақиллик қоярларига содиқ ёшларни тарбиялашга йўналтирилган маънавий-маърифий тадбирлар тизими равишда амалга оширилмоқда. Ўтказиладиган ҳар қандай тадбирлар институтининг «Миллий ғоя, маънавият асослари ва ҳуқуқ таълими», «Ижтимоий фанлар» кафедралари профессор-ўқитувчиларидан таркиб тошган ишчи гуруҳи, шунингдек, «Устоз-шогирд» кенгаши, факультет маънавият ва маърифат ишлари бўйича фаоллари, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати бошланғич ташкилотини етакчилари иштирокида ўтказилиши анъанага айланган.

Турли хил мавзудаги учрашувлар, интеллектуал ўйинлар, кўрик-танловлар, шунингдек, мустақил давлатимизнинг кутлуг саналарини нишонлаш, диний экстремизм ва терроризм, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарлик, гиёҳвандлик ва ОИТСга қарши курашиш ва уларнинг олдини олиш бўйича мутахассислар билан учрашувлар, улуг мутафаккирлар, шоир ва ёзувчилар ижодиға бағишланган кечаларни ташкил этиш, шунингдек, талабалар билан юртимиздаги турли тарихий ва замонавий меъморий обидаларга саёхатлар уюштириш яхши йўлга қўйилган.

Шунга қарамай, бутун тўхтовсиз илдиш оётдан «оммавий маданият» ниқоби остидаги салбий иллатларга ҳамда ён-атрофимизда рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга нисбатан ҳар бир талабада шахсий муно-

сабатни шакллантириш, иммунитетни кучайтириш доимий эътиборимизда туриши керак.

Ушбу вазифаларнинг тўлақонли амалга оширилишини таъминлашда нафақат «Маънавият кўни» тадбирлари, балки «Ахборот соати» ҳам муҳим аҳамият касб этмоқда. Мамлакатимиз ва қўшни давлатларда юз бераётган воқеа-ҳодисалар,

яларидан, айниқса, мултимедия, фильмлар ва слайдлардан кенг фойдаланилмоқда.

Институтида талаба-ёшларнинг дарсдан ташқари фаолиятини фойдали ва мазмунли ташкил этиш, қизиқиш ва иқтидорини янада ошириш мақсадида 37та ҳар хил мавзуга оид тўғрақ ва клублар, жумладан, 12та фан тўғраги, 15та спорт

«Ўзбекистон халқ ансамбли» макomini олгани, «Турон» жамоасининг Қорақалпоғистондаги бта олий таълим муассасаси орасида ўтказилган кўрик-танловда 1-ўринни эгаллагани фикримиш далилидир.

Институтида Универсиада мусобақалари дастурига киритилган спортнинг 10 тури бўйича секциялар мавжуд

бормоқда. Ҳарбий тавсияномага эга талабалардан «Бунёдкор» меҳнат гуруҳи ва «Ёш посбонлар» клуби ташкил қилиниб, улар институт атрофини ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш ишларида, байрам қунари муносабати билан институт ва унга яқин жойлашган биноларнинг ҳафсизлигини таъминлашда амалий ёрдам кўрсатиб келмоқдалар.

Айни кунда ёшлар орасида соғлом турмуш тарзини шакллантириш бўйича хотин-қизлар кўмитаси, «Ибн Сино» саломатлик маркази» ходимлари, Саломатлик институти Қорақалпоғистон Республикаси филиали, Республика Наркологик диспансери, Республика ОИТС маркази, Скрининг маркази, Репродуктив саломатлик маркази ходимлари билан ҳамкорликда ҳар хил мавзуларда учрашувлар ўтказилмоқда.

Талабаларнинг ота-оналари иштирокида ташкил қилинган «Очик эшиклар» ҳам ўз ижобий самарасини бермоқда. Мазкур учрашувлар таълим-тарбиянинг тўғри йўлга қўйилиши, ҳар бир ота-онага ўз фарзандининг ўқини, дарслардаги иштироки, одоб-ахлоқи каби масалаларга ойдинлик киритиш учун кўмак бермоқда.

Бугунги глобализм даврида ҳар бир мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий тарқиқотини белгилаб бевуричи омили бу — шак-шубҳасиз, ҳар томонлама интеллектуал ва профессионал салоҳиятли ҳамда маънавиятли ёшлардир.

Кувондик ҚОДИРОВ,
Ажиниёз номидаги НДПИ
проректори

МАЪНАВИЙ ЮКСАЛИШ ЙЎЛИДА

янгиликлар ва муваффақиятлар билан таништириб бориш мақсадида ташкил этилаётган «Ахборот соати» тадбирларида гуруҳ раҳбарлари томонидан республикамизда нашр этилаётган газета ва журналлар, интернетда эълон қилинаётган янгилик ва ўзгаришлар ҳар бир талабанинг билим ва қобилиятини келиб чиққан ҳолда тақсимлаб берилади. Тадбир давомида талабалар тегишли мавзулар юзасидан ўзаро фикр алмашишади. Ўқитувчи, яъни гуруҳ раҳбари айтилаётган янгилик ва фикрларини умумлаштирувчи, биргаликда муносабат билдирувчи ҳамда маълум мақсадга йўналтирувчи сифатида хизмат қилади. Бу эса талабаларнинг билим ва малакалари бойиши, нутқий малакаси ошиши, асосийси, ўз устида доимий шуғулланиш қўнималари шаклланишида муҳим омили бўлмоқда. Мазкур тадбирлар мазмун-моҳиятини бойитишда замонавий ахборот технологи-

тўғраги ва 9та маънавий-маърифий мазмундаги тўғрақларда жамоат ташкилотлари раҳбарлари ва малакали мураббийлар раҳбарлигида самарали ишлар олиб боришмоқда.

Институт хотин-қизлар кўмитаси ва «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати бошланғич ташкилотлари томонидан ташкил этилган «Чевар қўллар», «Ораса қизлар» тўғрақлари ва «Иқтидорли қизлар» клуби фаолиятини алоҳида таъкидлаш жоиз.

Олиб борилаётган бу каби ишлар, албатта, ўз самарасини бераётти. Чунки, республика миқёсида олий таълим муассасалари ўртасида ҳар йили ўтказиладиган «Қўвонқлар ва зукколар» кўрик-танловида институт жамоаси муваффақият қозонмоқда. Институтининг «Тўмарис» ансамбли Мустақиллик, Наврўз байрамларида, «Шарқ тароналари» ва бошқа тадбирларнинг доимий ва фаол иштирокчисига айланган. 2012 йили «Тўмарис» ансамбли

бўлиб, ҳозирги кунда мазкур спорт секцияларининг барчаси доимий фаолият кўрсатмоқда.

Шу йилнинг февраль ойида Қозғистон Республикасининг Қарағанда шаҳрида дэодо бўйича ўтказилган халқаро турнирда институтиимизнинг 1-курс талабаси Элёр Машарипов 1-ўринни эгаллади. Шунингдек, унинг 19—22 март қунари Чирчиқ шаҳрида ўтказилган Ўзбекистон чемпионатида ҳам фахрли ўринни эгаллаши ҳаммамиз учун қувончли воқеа бўлди.

Президентимизнинг 2005 йил 31 октябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари сафида мудоғлати ҳарбий хизматдаги ҳарбий хизматчиларга бериладиган имтиёзлар тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори асосан, институтиимизга тавсиянома билан ўқишга қабул қилинган талабаларнинг ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, жамоат ишларига кўпроқ жалб қилиш кенг қўламда олиб

СОППА-СОҒ «БЕЧОРАЛАР»

— Ёрдам беринг, эй ахли мусулмонлар! Ота-онам ўтиб кетган. Ука-сингилларим оч. Уларни боқишим керак. Ногироним, бир қўлим, бир оёғим ишламайди. Етимларга раҳмингиз келсин...

Ҳасса таёқда, шу сўзларни такрорлаб, садақа сўраб юрадиган бу йигитни ҳар сафар кўрганимда раҳимим келарди. Яқинда ўша "бечора" йигитни яна учратдим. Бу сафар у бошқача қиёфада, ўзини кўрам қиёфасига солиб, амаллардан садақа йигарди. Қўлида ҳассаси ҳам йўқ, ишламайдиган қўл-оёқлари

соппа-соғ. Кўзларимга ишонмай, балки янгилаётгандирман деб унга яқинроқ бордим. Адашмабман.

Тўғриси, одамзотнинг бунчалик тубанликка бориши ҳаёлимга ҳам келмаганди. Ўзини ногиронликка солиб, гурури, ор-номусидан кечган, осон пул топиш йўлида ҳар қандай ишга тайёр бундай кимсаларни тўғри йўлга бошлаш мумкинми? Албатта, мумкин. Бунинг учун ҳар бири-кача эътиборли бўлишимиз, ҳадеганда уларга пул тутмай, ўз вақтида танбех ҳам беришимиз лозим.

Ҳасан МҲИНОВ

Afsus

МЕҲР — ҚАЛБДА ПОРЛОВЧИ ҚУЁШ

Баъзида «Ёшлар одобсиз, бемехр», деган таъналарни эшитиб қоламиз. Бунинг сабабини биров оилага, кимдир мактабга боғламоқчи бўлади. Аслида, меҳрсизлик меҳр кўрмаганликдан келиб чиқади.

Болада меҳр тўғриси ривожлантирувчи, жило берувчи тарбия ўчоғи борки, бу мактабдир. Фарзандларимиз мактабни гулларга тўлдириб, талпини. Унинг қалби Энди бу меҳрни авайлаб, ардоқлаб кучайтириш учун меҳр тўла қалблар, меҳр тўла мактаб керак.

Биз кўп ҳолларда ўқитувчи меҳнатини ўқувчилар топширган натижалар сон ва сифатига қараб баҳолаймиз. Ахир, ўқитиш билимларни бир кишидан иккинчи кишига механик йўрида ўтказиш эмас, балки инсонларнинг энг мураккаб муносабатлари, яъни устознинг меҳр тўла қалбини шогирдларига ҳаётияти-ку. Буни сон билан ўлчаб бўлармикан?

Раҳимбой ОТАБОВЕВ,

Шовот туманидаги 16-умумтаълим мактаби директори ўринбосари

Xislat

МЕҲНАТ ТАРБИЯСИ

болаларда қандай шакллантирилади?

Болани меҳнатга, билим олишга ўргатишда оиланинг ўрчи беқисс. Ота-она фарзанднинг феъл-атвори, қизиқишини инobatта олган ҳолда унга вазифа юклаб боради. Аввало, болани ўз-ўзига хизмат қилишга одатлантириш керак. Кичик бўлса-да, мустақил кийиниш, идишларни ошхонага обориш, чанг артиш, оёқ кийимларни тахшаш, гулларга сув қуйиш каби энгил ишлар фарзандимизда меҳнатга лаёқатни уйғотади. Илк меҳнат кўникмалари оилада сингдирилса, мактабга таълим муассасаларида ўтиладиган машғулотлар, умумтаълим мактабларидаги меҳнат таълими дарслари бевосита болани ана шу мақсадга йўналтиради.

Меҳнат таълими фани ўқувчиларни ақлий ва жисмоний меҳнат турлари, касб-кор билан таништириб, уларда дастлабки кўникмани шакллантиради. Ушбу фан ўқитувчилари ёшларни меҳнатни қадрлашга ўргатиб, келгусида касб танлашларига кўмаклашади. Дарсларда бошланғич синф ўқувчилари асосан қоғоз, картон, газлама, лой ва тиланидан турли-туман ўйинчоқлар, эртак қаҳрамонлари ва табрикномаларга ясайди. 5—9-синфда ўғил болалар ёғоч ва металл ишлов бериб, уй-рўзгор буюмлари тайёрлайди, мебелларни таъмирлайди. Қизлар эса кийим-кечак бичиб-тиқади-

лар, ўйинчоқлар тўқийди, совгалар ясайди. Ўқувчилар миллий ва жаҳон таомларини тайёрлаш, уларни дастурхонга тортиш, ўсимлик ва уй ҳайвонларини парвартириш орқали меҳнатнинг таги роҳатлигини англаб боради. Болада қайси касбга мойиллик борлиги, қизиқиш даражаси ва қобилиятини аниқлаб, бир фикрга келишдан аввал ота-она синф раҳбари, меҳнат таълими ўқитувчиси, мактаб психологидан маслаҳатлашиши керак.

Боланинг касбни тўғри танлаши келгуси ҳаётига сезиларли таъсир этади. Меҳнат таълими фанида «Халқ хунармандчилиги» мавзуси орқали ўқувчиларга каштачилик, зардўзлик, попоччилик, тикуччилик, қандолатчилик, дурадгорлик, ёғоч ўймакорчилиги сирлари ўргатилади. Хунарга қизиқиш юқори, сабр-тоқати ва интилиши етарли бўлган ўқувчиларнинг ота-оналарига фарзандидаги иштиёқ маълум қилиниб, хунармандларга шогирдликка бериш тавсия этилади.

Ўқувчи бошланғич синфдан эътиборан турли хил касб-хунарлар ҳақида маълумотга эга бўлиб, ўз қобилияти ва қизиқишларини бир мақсад сари йўналтирса, ота-она ҳам қўллаб-қувватласа, эртага, албатта, ўз соҳасининг етук мутахассиси бўлиб етишади.

З. ШАМСИЕВА,

Республика таълим маркази бўлим бошлиғи

Бугунги куннинг болакайлари ақли, мулоҳазали. Энг муҳими, иқтидори билан биз кексаларни қувонтиради.

Неварам Зафаржон ва келиним Насибохон фарзанд қўришди. Олим ва одил шоҳга ҳавас қилиб, эварамнинг исмини Улуғбек қўйдик. Унинг икки ёшга етар-етмас тили чиқиб кетса бўладики? Эварамнинг дон-дона сўзлари ўзига хослиги билан

АНТИҚА СЎЗЛАР

кишини лол қолдиради. Ажабо, онаси унинг ҳар бир сўзига «таржимон». Мен Улуғбекни гапга солсам, онаси шарҳловчилик қилади. Хато — шарча, оби — олиб бер, номма — эшикни оч, атта — латта, индикина — сут, қатик, ахамма — ширинлик, уфа — оғриятпи, бибима — машина, бамма — йиқилдим ва бошқа сўзлар.

Ўзига хос атамалар, ўзгалар англамайди. Аммо кичиктойларимиз нутқда учрайдиган бу каби антиқа сўзлар, чиндан ҳам, қандайдир маънони англатиши ажабланарли.

Турсунқўжа АЗЛАРХОНОВ,
халқ таълими фидойиси

Ajabo

ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИ — БИЛИМЛАР КОНИ

Мақол — ҳаётий тажриба асосида халқ томонидан яратилган, панд-насихатга эга ихчам, образли, тугал маъноли ва ҳикматли лавҳа. Мақол воқеа, ҳодисага нисбатан ҳаракат қилади. Боғча-қиска, лекин теран маънони англатади. Халқимизнинг қузатувчанлиги, бой тасаввур асосида яратилган мақолларда инсонни эзгуликка чорловчи руҳ муҳассам. Уларнинг ҳар бири тарбиявий аҳамиятга эгадир.

Qadriyat

«Оламни сув, одамни эса гап бузди», «Ширин сўз жон озиғи, ёмон сўз бош қозиги» мақоллари бизни ўйлаб сўзлашга ўргатади.

Болани тарбиялашда мақоллардан

ўринли фойдаланиш муҳим. Сабаби, халқ толидан, ҳаёт тарзидан олинган мақоллар содда ва тушунарли. Буни тез англаган бола риоя этишга ҳаракат қилади. Боғчадаги машғулотларда «Иш иштаха очар — дангаса ишдан қочар» мақоли болани ўйлашга, мушоҳадага чорлайди, меҳнатга бўлган қизиқишини орттиради, дангасалик эса иллат эканини англатади.

Мақоллар ва ҳикматлар — билимлар кони. Бундан унумли, самарали ва меъёрий фойдаланиш умримизга мазмун бағишлайди.

М. РАҲМОНОВА,
Бухоро ВПҚТМОИ ўқитувчиси

ФОЗИЛОВНИНГ ПОРТФЕЛИ

Бир куни ижарада турувчи беш курсдошим узун-қалта бўлиб дарсга кеч келишди. Ўқитувчимиз қаттиққўл: давомат, кечикмаслик ва консекта қаттиқ туради. Уларга қараб фақат битта-сининг портфели борлигини кўрди-да, сўрай бошлади:

- Кодиров, дафтар қани?
- ...
- Очиллов?
- ...
- «Жаноб министр» сизники-чи?
- ...
- Дафтар қани деяпман Фозилов, — дея

бакирби
жаҳли
тоз
кўркиб

Siz nima deysiz?

ю борди
чиқкан ус-
Шунда
кетган

курсдошим портфел кўтарган Бахтишодни кўрсатди. Ўқитувчи «Кўчиргани бердингизми?» дея сўраса, «Йўқ, шунчаки дарсда олмақчи эдим», деди. Қолган уч курсдошимнинг дафтар-қаламлари ҳам Фозиловнинг «омбор»идан топилиди. Устоз нима дейишини билмас, билар эса кулгудан ўзимизни зўрга тийиб турардик.

...Бугун ҳам шу сингари ҳолатлар йўқ эмас. Баъзилар битта дафтарнинг ўзи билан келишса, баъзиларда рўчакдан бошқа ҳеч нарса йўқ. Яна кимдир ҳар иккиси ҳам бўлмайди. Бу ҳолат айрим мактаб, коллеж ва лицей ўқувчиларида ҳам учраб туриши сир эмас. Ўқувчи учун энг кераклиси портфел эмасми? Битта портфелдан бир неча киши фойдаланишига сиз қандай қарайсиз?

Ўқтам ТАНГИРОВ,

Шеробод тумани тиббиёт коллежи ўқитувчиси

Toshkent shahri
Matbuotchilar
ko'chasi 32-uy.
«Ma'rifat» gazetasi
tahririyatiga

«Ma'rifat» ga
maktublar

E-mail:
info@marifat.uz

300 ДОНА НОЁБ АДАБИЁТ ТАЪМИРЛАНДИ

Файзли ва сокин ўқув заллида ўтирган ўқувчи-ёшлар мутолаа билан банд. Улар Навоий индустриал-иктисодиёт коллежи ўқувчилари. Ах-

мабоп адабиётлар, газет-журналларнинг минглаб мухлислари бор. Жорий йил бошида вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими бошқармаси то-

Kutubxona — nurxona

борот-ресурс маркази ана шу даргоҳнинг энг гавжум хоналаридан бири. Фонди 26 мингдан иборат кутубхона китобсева ўқувчилар ошиб-а айланган. 1700 нафар ўқувчи, 200 нафар педагог ходимдан ташқари аҳолининг турли катламлари ҳам эъ маскани хизматидан баҳраманд.

Шаҳарнинг Зарафшон ва Фалаба маҳаллалари ҳудудида истикомат қилувчи аҳолига кўнма кутубхона хизмат кўрсатади. Бадий, илмий-ом-

монидан 1500га яқин зарур ўқув адабиёти келтирилиб, абонентлар эътиборига ҳавола этилди. Ўтган ўқув йилида ҳомий ташкилот «Навоийазот» ОАЖ ўз ҳисобидан фойдаланувчиларнинг талаб ва тақлифлари асосида 100 донга янги нашрдан чиққан бадий адабиётни, ўқув залига мўлжалланган стол-стул, 8 донга китоб жавонини ҳаётида. 300 донга ноёб адабиёт таъмирлаб берилди.

Шафоат ЖҲРАКУЛОВА

НАМУНАЛИ МЕҲРИБОНЛИК УЙ-МАКТАБИ

Самарқанд шаҳридаги 10-меҳрибонлик уй-мактаби 200 ўринга мўлжалланган. Тарбияланувчиларнинг таълим-тарбия олиши учун қулай шарт-шароит яратилган. Юмшоқ ва қаттиқ жиҳозлар, ўқув қуроллари тарбияланувчилар ихтиёрида.

Ҳомийлар ташаббуси билан волейбол, қўл тўпи, катта теннис турларига мўлжалланган спорт майдончаси барпо этилди. Ободонлаштириш ишлари натижасида катта майдон тартибга келтирилиб, манзарали дарахт ва гуллар экилди.

2010 йили меҳрибонлик уй-мактабининг «Сўғдиёна зарблари» доирасида дастаса «Янги авлод» болалар ихтиёрида фестивалининг республика босқичида иштирок этиб, сертификат-

га эга бўлишди. Дизайн тўғрари аъзолари Хусейн Каримов ҳамда Шохруҳ Ҳамдамов чизган расмлар эса Россия федерациясида ўтказилган «Фан олами» менинг тасаввуримда» кўрик-

Jarayon

танловида сертификат билан тақдирланди.

Муассасада ҳар ойнинг охириги жумаси «Ўз-ўзини бошқариш» кўни деб эълон қилинган. Катта ёшдаги (7—9-синф) тарбияланувчилар меҳрибонлик уй-мактабиди турли вазифаларга тайинланиб, кечга қадар ўз зиммасидаги ишларни адо этадилар. Тадбир натижасини баҳо-

лаб бориш учун эса махсус стенд ташкил этилган.

Тарбияланувчиларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказишга эътибор қўйирилгани боис муассасада бирорта ҳам бола профилактика ҳисобда турмайди. Аксинча, уй-мактаби раҳбарияти номига собиқ тарбияланувчиларнинг кейинги фаолияти ҳақида ижобий фикрлар баён этилган ташаккурномалар тез-тез келиб туради. «Ватан ҳимоячилари кўни» арасида Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан собиқ тарбияланувчи — оддий аскар Улуғбек Жаҳбаровнинг ўз хизмат бурчини аъло даражада адо этаётгани ҳақида ташаккурнома олинди.

Исомиддин ПҲЛАТОВ

Саҳифани Жўрабек ЖАНГИРОВ тайёрлади.

Хар бир бола меҳр-этибор, ғамхўрлик қўришга ҳақли. Гарчи у сувсиз саҳроларда дунёга келган бўлса-да, қашшоқ ўлкаларда яшаса ҳам, гарчи ота-онасиз бўлса-да, унинг ҳамма қатори бахтли яшашга, ўйнаб-қулишга, ўқиб-ўрганишга, ўз ҳаёт йўлини босиб ўтишга тўла ҳаққи бор. Болаларни асрамоқ, уларнинг бахтли келажагини таъминламоқ — бутун дунё халқларининг муқаддас бурчи, уларнинг елкасидаги юксак масъулиятли вазифадир.

Бугунги кунда дунё аҳолисининг 2 миллиард 170 миллион нафарини болалар ташкил этади. Уларнинг аксарияти меҳр ва эътибор марказида, кучли ҳимоя остида бўлса-да, афсуски, nochор, ҳимоясиз норасидалар ҳам йўқ эмас...

УРУШ ҚУРБОНЛАРИ — БЕГУНОҚ БОЛАЛАР

Бугун дунёнинг кўпгина мамлакатларида содир бўлаётган нотинчликлар, қуроли низо-лардан энг кўп азият чекаётганлар, шубҳасиз, болалардир. «Болаларни асрамоқ» халқаро ташкилотининг маълумотиغا кўра, биргина Суриянинг ўзида икки миллиондан зиёд болалар очлик, касаллик ва ноқулай шарт-шароитлардан азият че-моқда. 2,4 мингдан зиёд мактаб тўлиқ ёки қисман вайрон этилган, 2,5 мингдан ортиги бошқа мақсадларда фойдаланилмоқда. Бу эса болаларни энг муҳим ҳуқуқлардан бири ҳисобланган билим олиш ҳуқуқидан маҳрум этмоқда. Бирлашган Миллатлар Ташки-лоти маълумотларига кўра, икки йилдан буён ички низолар гир-добидида ушбу мамлакатда 80 мингдан зиёд киши ҳалок бўлган, бир миллионга яқин аҳоли турли давлатларда рас-

карамай, аҳвол ҳалигача иж-бй томонга ўзгармапти.

БОЛАЛАР ХАЛҚАРО ҲИМОЯДА

Болаларнинг ҳам катталар қатори ўз ҳуқуқлари бор. Улар-нинг ҳуқуқлари дахлсиз. Фар-занд ҳисмонан ва маънан бар-камол бўлиши учун соғлом му-ҳитда, яқинлари, оила аъзолар-и даврасида вояга етмоғи ке-рак. Ёш авлоднинг ўсиб-ул-

катъи назар, ижтимоий ҳимоя-дан фойдаланиш ҳуқуқига эга-лиги алоҳида белгилаб қўйил-ган.

XX асрнинг 70-йилларига ке-либ вояга етмаганлар ҳимоя-сига доир қонунларнинг етар-ли эмаслиги боис айрим вази-ятларда бола ҳуқуқларини тар-тибга солувчи ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатларга зарурат пайдо бўлди. Шу боис 1974 йили «Бо-лалар ва оналари қуроли мо-жаролар вақтида ҳимоя қилиш тўғрисида декларация», 1986 йили эса «Болаларни боқиб олиш жараёнидаги ҳимоя, улар-нинг ижтимоий ва ҳуқуқий прин-циплари тўғрисидаги деклара-ция» қабул қилинди. Бу ҳужжат-да бир давлатдан бошқа бир давлатга бола асраб олиш бил-ан боғлиқ жараёнларга ҳам батафсил тўхталиб ўтилган.

1979—1989 йиллар — Бир-лашган Миллатлар Ташкилоти комиссиясида бутун дунёдан иштирок этган мутахассислар томонидан бола ҳуқуқларини

даражаси ҳали-ҳамон юқорили-гича қолмоқда. Ижтимоий ҳимоя ташкилотларининг етар-ли маблаг билан таъминланма-ганлиги, саъй-ҳаракатларнинг изчил олиб борилмаётганлиги боис вояга етмаганларни оғир меҳнатга жалб этиш, улар меҳ-натидан ноқонуний фойдала-ниш ҳоллари, уларнинг маъна-вий ва жисмоний азоб чекаёт-гани кузатилмоқда.

Ушбу муаммоларни ҳал қилиш мақсадида 2002 йили БМТ Бош Ассамблеясида «Бо-лалар ҳаёти учун яроқли олам» декларацияси қабул қилинди. Ушбу декларацияда бутун жа-ҳон болалари ҳимоясини таъ-минлашга қўмаклашувчи мо-даларга кенг ўрин берилган. 3 та асосий бўлимдан иборат мазкур ҳужжатнинг биринчи бўлими болалар ҳаётининг илк даврида барча шарт-шароитлар яратиб берилиши (болалар ўли-мининг олдини олиш, озиқ-ов-қат билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилиш, тиббий ёрдам ва

Sharh

етишини таъминлаш давлат сиёсати даражасига кўтарил-гани фикримиз далилидир. Ўзбекистонда бу йўналишда жуда кўплаб миллий қонунчи-лик меъёрлари ишлаб чиқил-ган. Жумладан, бола ҳуқуқла-рига оид 22та қонун, 15та ко-декс ва 100дан ортқ қонунос-ти ҳужжатлар қабул қилинган. Ўзбекистон Республикасининг «Ёшларга оид давлат сиёса-тининг асослари тўғрисида»-ги, «Ноғиронларнинг ижтимо-ий ҳимояланганлиги тўғриси-да»ги, «Вояга етмаган шахс-ларнинг ҳуқуқларини ҳимо қилиш тўғрисида»ги, «Бола ҳуқуқлари кафолатлари тўғри-сида»ги, «Вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликларнинг профи-лактикаси тўғрисида»ги қонун-лар барча болаларнинг бир оила аъзоларидек униб-ўсиб, камолга етиши йўлида муҳим асос бўлиб хизмат қилмоқда.

Республикаимиз 1992 йил 9 декабрда «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги халқаро конвен-цияга қўшилди. Ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикаси БМТнинг инсон ҳуқуқларига оид бта асосий ва 70дан зиёд мин-тақавий ва умумшартнома-ларини тан олган. Мамлаката-мизда бола ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган ислохот-лар, вояга етмаган болаларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлашни кўзда ту-тувчи бир қатор чора-тадбир-

БОЛАЛАРНИ АСРАМОҚ КЕЛАЖАКНИ АСРАМОҚДИР

уларнинг кулгуси оламни яшнатса,
ийғиси дунёни ларзага солади

ман қочоқ сифатида қайд этил-ган. Уларнинг аксариятини бо-лалар ташкил этаётганига бе-фарқ қараб бўлмайди. Худди шундай аянчли ҳолатни Афри-када жойлашган Мали давла-тида ҳам кузатиш мумкин. ЮНИСЕФ халқаро ташкилоти маълумотида таъкидлангани-дек, Малида айни дамда 70 минг бола тўйиб овқатланиш имкониятидан маҳрум. Айниқ-са, ҳарбий ҳаракатлар давом этаётган мамлакат шимолида вазият анча оғир. Мактаблар, шифохоналар вайрон бўлган, аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлаш тизими ишдан чиққан.

Осиё жануби-шарқидида жой-лашган Мьянмада ҳам вазият танглигича қолмоқда. Ушбу мамлакатда 7дан 16 ёшгача бўлган ҳар тўртинчи бола маж-бурий оғир меҳнатга жалб этил-ган. Ҳарбий ҳаракатларда ми-нглаб болалар аскарлар учун жонли тўсиқ сифатида фойда-ланилмоқда, миналаштирилган майдонларга мажбуран ҳайда-лмоқда. Энг ачинарлиси, бола-лар 12 ёшдан қурол кўтаришга мажбур қилинмоқда. Айни дам-да 70 минг нафарга яқин ас-карнинг ёши 18га тўлмагани қайд этилмоқда. Халқаро ҳам-жамият томонидан вазиятни бирмунча юмшатиш бўйича қўрилаётган чора-тадбирларга

ғайиши, мустақил ҳаётга қадам қўйиши, жамиятнинг тўлақонли аъзосига айланиши учун етар-ли шарт-шароитларни яратиб бериш ҳар бир миллат, давлат ва ҳукуматнинг асосий вазифа-сидир. Ҳуқуқролик жамиятига асосланган давлатларда инсон манфаатлари ҳар нарсадан уст-ун қўйилади. Айниқса, аҳоли-нинг асосий қатлами — бола-ларга туғилмасиданоқ ғамхўр-лик қўриб, ҳар томонлама ҳимоя остига олинади, вояга етгунга қадар зарур шароит ва имкониятлардан фойдаланиш-лари таъминланади.

Бола ўз ҳақ-ҳуқуқларини, ун-дан фойдаланиш тартиблари-ни билмайди ва ўрни келганда талаб қилолмайди. Ҳимоясиз гўдакнинг чорасизлигидан фой-даланувчи қимсаларнинг мав-жудлиги, болаларни таълим ва зўравонликдан асраш муаммо-си уларнинг ноқорликдан ази-ят чекмаслиги учун ҳимоя во-ситаси бўлиб хизмат қилувчи, бола ҳуқуқига доир қонунлар асосини белгиловчи халқаро ҳуқуқий ҳужжатларга зарурат борилигини кўрсатибди.

Асосий ҳуқуқий негиз сифа-тида эътироф этилган «Ин-сон ҳуқуқлари умумжаҳон де-кларацияси»да оналик ва бола-лик алоҳида ғамхўрлик остида бўлиши, барча болалар, қандай шароитда дунёга келишидан

ҳимоя қилишга бағишланган янги ҳужжатни қабул қилишга доир қарашлар қўриб чиқилди ва 1989 йил 20 ноябрда БМТ Бош Ассамблеясида «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»га конвенция қабул қилинди. Конвенция 1990 йилнинг 2 сентябридан кучга кирди. 3 бўлим, 54 моддадан иборат ушбу халқаро ҳужжат бугунги кунга қадар бола ҳуқуқлари кафолатига бағиш-ланган энг асосий ва муҳим норма бўлиб келмоқда.

1990-йилларда бола ҳу-қуқларига оид халқаро қонун-лар ижросида асосий эътибор беш ёшдан кичик болалар ўли-мининг олдини олишга қара-тилган эди. Аммо бутун дунёда бу борада атиги 14 фоизга қис-қариш бўлиб, фақатгина 60 фоиз давлатда ижобий натижа қайд этилган.

Шунингдек, халқаро норма-лар таъсирида таълим соҳа-сида ҳам ижобий ўзгаришлар ку-затилмоқда. Мактаб ўқувчилар-и сонининг ошгани, кўнчилиқ давлатларда умумий ўрта таъ-лим муддати узайтирилиб, таъ-лим олиш жараёни болалар-нинг ишлаш ёшига яқинлашти-рилгани шулар жумласидандир.

Аммо статистик маълумот-лар ва кузатувлар дунё бўйича олиб борилаётган ҳаракатлар-нинг етарлича эмаслигини кўрсатмоқда: ҳар йили 10 ми-лион бола бартараф этиш мум-кин бўлган ҳолатларда турли сабабларга қўра вафот этади. Шулардан уш миллионни очлик қурбонига айланган беш ёшгача бўлган болалардир. 170 миллион гўдак озиқ-овқат тан-қислиги оқибатида келиб чиқув-чи хасталиклардан азият че-кмоқда. Энг ачинарлиси, 60 фоиз ҳомиладор аёлнинг бола-ривожланиши учун зарур бўлган даражада сифатли озиқлан-маслиги оқибатида майиб-мажруҳ фарзандларнинг дунёга келиши қўллаб юз бермоқда. Мактаб ёшидаги 100 миллион бола (уларнинг 60 фоизи қизлар) мактабга бормайди. Болалар орасида дискриминация (кам-ситилиш), ирқчилик ҳолатлари

ижтимоий ҳимоя хизматини ри-ҳовжлантириш), ОИТСнинг бола-лар ҳамда катталар орасида та-рқалишининг олдини олишга бағишланган бўлса, иккинчи бўлимда барча болаларнинг бошланғич таълим олишини таъминлаш, учинчи бўлимда бо-лалар, айниқса, ўсмир ёшдаги-ларнинг жамият ҳаётида фаол иштирок этишлари учун замин яратиш, имконияти чекланган болалар учун турли кулайлик-лар туғдириш, касб эгаллаши, маданий ва ижтимоий ҳаётда-ги иштирокини таъминлаш бо-расида давлатлар ҳуқуқий ти-зимини яхшилаш кафолатлан-ган.

БОЛАЖОН ЮРТ — ЎЗБЕКИСТОН!

Дунёда ўзбеклардек бола-ни жондан суйувчи миллат кам топилади. Давлатимиз фарзандлар қамолу учун бо-рини аямайдиган, муваффақи-ятга элтувчи минглаб имкони-ятлар эшигини очиб берган мамлакат сифатида тан олин-ди. Сайёрамизнинг қўллаб ҳудудларида болалар ҳаёти ва кадр-қимматиға эътиборсиз-лик қарор топган, ҳуқуқлари поймол этилаётган бир пайт-да юртимизда ёш авлоди ҳар томонлама ҳимоя қилиш, улар-нинг баркамол бўлиб вояга

лар амалга оширилди. Халқаро ҳуқуқий нормаларга, жумладан, «Бола ҳуқуқлари тўғрисида»ги конвенцияга асосланган ҳолда миллий қонунчилигимизда бо-лаларни ҳимоя қилишда асосий эътибор бола ҳуқуқлари, эркин-ликлари ва қонуний манфаат-ларини таъминлаш, бола ҳаёти ва соғлигини муҳофаза қилиш, унинг қамситилишига йўл қўймаслик, шаъни ва қадр-қим-матини ҳимоя қилиш масала-ларига қаратилмоқда.

Бола кулгусига дунёда ҳеч нарсаси тенг келмайди. Фарзан-ди қунаб юрган ҳар бир ота-она оиласидан кўнгли тўқ, иши-дан мамнун бўлиб яшайди. Халқаро қонунчилик норма-ларининг қабул қилинишидан мақ-сад ҳам битта, жарангдор кул-гуси билан дилларга заък ула-шувчи болаларнинг ўсиб, камол топиши учун бор имкониятлар-ни яратишга бутун дунё халқ-ларининг эътиборини қаратиш-дан иборат. Зеро, болаларни ҳимоя қилиш келажақни асра-моқдир. Ҳар бир миллатнинг келажақ авлод олдидидаги муқад-дас бурчларидан бири ҳам шу аслида.

**Зилола ХУДОЙБЕРДИЕВА,
ЎзДЖУ халқаро
журналистика
факультети битирувчиси**

УНИВЕРСАЛ ВАКЦИНА ЯРАТИЛДИ

Олимлар томонидан бир вақтинг ўзида бир неча касаллик вирусларига қарши қўлланилувчи универсал вакцина яратилди. Вакцина бактериялар қобигида ўрнашиб олиб, касаллик қақирадиган моддаларга таъсир ўтказди. Тадқиқот натижалари "Proceedings of the National Academy of Sciences" журналида батафсил ёритилди.

— Мазкур дори воситаси турли хил микроорганизмларни йўқотиш учун катта имкониятдир. Жумладан, сил ва безгак касалликларини даволашда ҳам уни самарали қўллаш имкони мавжуд. Бироқ мазкур вакцинанинг касаллик қўзғатувчи микро

организмларга қай даражада таъсир кўрсатишини дастлаб иммун ҳужайралари, сўнгра инсонларда синиб кўрамиз, — дейди тадқиқот гуруҳи раҳбари Жеральд Пир.

Қўллаб бактериялар турли ташқи таъсирлардан махсус шиллик қават — қобиклар орқали ҳимояланади. Тадқиқотчиларнинг аниқлашича, микроорганизм қобикларида «PNAG» полюсахаридлари аввал қайд этилгандан кўра кўпроқ учраган экан.

Бундай полисахаридлар инсон ва бошқа сўтэмизувчи жониворлар организмдаги бактерияларга қарши курашувчи иммун ҳужайралари қобикларида ҳам мавжуд бўлса-да, улар етарлича ҳимоя таъсирини эга эмас. Шунинг учун ҳам олимлар шу каби моддаларга таъсирчан иммун ҳужайраларини яратиб, микроорганизмлардан самарали ҳимоя тизимини ишлаб чиқишди. Лаборатория шароитида сичқонлар устида синиб кўрилгандан сўнг, улар жониворларни стрептококк (йирингли яллиғланиш бактерияси), листерий, менингококк, замбуруғ, тилнинг оқариши (молочица), паразитлардан ва безгакдан муваффақиятли ҳимоя қилган. Янги вакцина бир қанча кўнгиллилар устида муваффақиятли синовдан ўтказилди. Дори воситасини 2014 йил бошидан ишлаб чиқариш режалаштирилмоқда.

ОРТИҚЧА ВАЗН ДЎСТЛАРДАН УЗОҚЛАШТИРАДИ

Лидс университети (Британия) олимлари томонидан ўтказилган тадқиқотларда маълум бўлишича, ортиқча вазнга эга бола тўрт ёшиданок тенгдошлари билан муносабатга киришишда турли тўсиқ ва қийинчиликларга учрай бошлайди. Бу ёшдаги болалар бақалоқлар билан дўст бўлишни исташмайди.

Тажриба жараёнида 4дан 6 ёшгача бўлган болалар жалб этилди. Уларнинг қарийб барчасига битта эртақ қаҳрамоннинг турли ҳолатдаги тасвирлари кўрсатилди. Айрим суратларда у озгин тасвирланган бўлса, бошқаларида семиз, яна бирида эса ногиронлар аравачасидаги ҳолати ифодаланган эди. Болалардан уларнинг қайси бирини ўз дўсти ўрнида кўришни хошлашлари сўралди.

Маълум бўлишича, аксарият болалар тўладан келган қаҳрамонни дўст ўрнида қабул қилишни исташмаган. Тажриба жараёнида ногиронлар аравачасида тасвирланган эртақ қаҳрамонларини ўғил болалар ҳам, қизлар ҳам дўст ўрнида кўришларини таъкидлашган. Олимларнинг фикрига кўра, ортиқча вазнга нисбатан салбий фикр уларнинг ота-оналари қиёфасида шаклланган стереотиплар билан боғлиқ бўлиши мумкин.

АММИАКДА ЮРАДИГАН АВТОМОБИЛЬ

Жанубий корейлик автомобилсозлар аммиак билан ҳаракатланувчи ilk автомобилни синовдан ўтказди.

Автомобиль Корея энергетик тадқиқотлар институтида яратилган бўлиб, ёнилғи аралашмасининг 30 фоизини бензин, 70 фоизини эса аммиак ташкил этади. Корея илм-фан, режалаштириш, информатсион, коммуникацион технологиялар вазирлиги (ICT) вакилларининг сўзларига қараганда, мазкур ёнилғи атмосферага чиқарилувчи углекислотали газлар миқдорини 70 фоизгача камайтиради.

Институт вакилларининг таъкидлашича, бошқа ёнилғиларга нисбатан афзаллик жиҳати шундаки, аммиак ёнганида заҳарли газлар ишлаб чиқармайди. Уларнинг сўзларига кўра, аммиакли ёнилғини барча турдаги автомобилларда қўллаш

мумкин. Бунинг учун автомобилнинг ички ёнув тизими-га озроқ ўзгартиришлар киритилиши лозим.

Ишлаб чиқарувчиларнинг таъкидлашича, Жанубий Кореядаги мавжуд машиналарнинг 20 фоизи янги турдаги ёнилғи билан ҳаракатланиши таъминланса, атмосферага чиқарилиши мумкин бўлган иссиқхона газлари миқдори йилга 10 миллион тоннага ёки 15 фоизга қисқариши мумкин.

Айни пайтда маҳсулотни истеъмолга чиқаришга тўқинлик қилиб турган ягона муаммо бу аммиак нархининг юқорилиги билан изоҳланмоқда. Аммо институт ходимлари ҳозир аммиакни арзонроқ усулда ишлаб чиқариш режаси устида изланиш олиб боришмоқда.

ОДАТЛАР ҲАМ ФОЙДАЛИ

Психологларнинг аниқлашича, турли одатлар мурракб вазифаларни ечишда кишини чалғитмайди, аксинча, қийин вазиятларда содир бўладиган стрессни енгиллаштиради.

Биз қандайдир вазифани ҳал қилаётган вақтимизда (инглиз тилини ўрганаётганда, имтиҳон топшираётганда, ҳал қилувчи қарор қабул қилаётганда) ўзимизни бошқаришга уринамиз. Кўникмага айланиб қолган оддий ҳаракатлар бизга қандайдир янгилик яратиш учун керак бўлган куч ва имкониятимизни йўққа чиқаради, деб ўйлаганлигимиз учун ҳам одатларимиз билан курашишга ҳаракат қиламиз. Бироқ Жанубий Калифорния (АҚШ) университети психологларининг тахминича, оддий таомиллар, ҳақиқатдан ҳам, улкан натижаларга эришишимизда ёрдам берар экан.

Ўқув йили давомида олимлар талабаларни кузатиб, қуйидаги хулосага келдилар: кучли стресс, тўйиб улмаслик ва кучли чарчоқ сингари ҳолатларда кўпинча эски, илгарилари унча сезилмаган ёки бутунлай унутилиб кетган одатлар ҳам юзага чиқа бошлайди.

Психологлар одатлар қийин вақтларда мияни тартибли ишлашга мажбур қилади, деб ҳисоблайдилар. Чунки бу ҳеч қандай алоҳида ҳаракатларни талаб этмайдиган ҳолат бўлиб, стресс шароитида мия улардан дам олиш воситаси сифатида фойдаланади. Яъни одат — асаб толаларини асосий масаладан чалғитмайдиган, аксинча, уни ҳал этишга ёрдам берадиган ёрдамчи механизмдир.

Албатта, барча одатлар ҳам ёрдамчи эмас, яъни тамаки чекиш одатининг салбий оқибатлари бугун кўпчиликка маълум.

Сурайё СИРОЖИДИНОВА,
Дилнавоз ЙЎЛДОШЕВА тайёрлади.

Швейцариянинг Цюрих шаҳри

марказида номаълум куролланган шахс томонидан йўловчиларга қарата ўқ отилиши натижасида икки кишининг жароҳатлангани, ҳуқуқ-тартибот органлари ходимлари томонидан ҳодиса сабаблари юзасидан суриштирув-тергов ишлари олиб борилаётгани ҳақида хабарлар тарқатилган.

АҚШнинг Оклахома Ава Арканзас штатларида

рўй берган тўртта кучли торнадо натижасида 9 кишининг жароҳатлангани, бир қанча хонадон ва электр тармоқларига жиддий шикаст етгани маълум қилинган.

Мексика пойтахти Мехико шаҳри

марказидаги кафелардан бирига бостириб кирган куролли жиноятчилар томонидан ҳўрандаларга тегишли пул ва қимматбаҳо буюмлар билан бирга 11 нафар 16—20 ёшли ўсмирлар ҳам ўғирлаб кетилган.

АҚШнинг Калифорния штати

ҳуқуқ-тартибот органи ходимлари томонидан дунёдаги энг йирик истироҳат богларидан бири ҳисобланган Диснейленд худудида кичик қўлбола портловчи моддани ишга туширишда гумон қилинган 22 ёшли боғбон Кристиан Барнс қўлга олинган.

Виржиния штатидаги Херндон шаҳрида

бир моторли «Cessna 177B» самолётининг ёнилғиси тугаб қолгани учун уч қаватли тураржой биноси томига қулаб тушиши натижасида 61 ёшли учувчи ҳамда юқори қаватда истиқомат қилаётган икки киши жароҳатланган.

ҲУШЁРЛИК ТАЛАБ ЭТИЛАДИ!

Инсон ҳаётига таҳдид солувчи офатлардан бири ёнғин бўлиб, у қай тарзда юзага келган бўлишидан қатъи назар, мудҳиш оқибатларга олиб келади. Айнан мана шу офат сабабли дунё бўйлаб йилга қанчадан-қанча инсонлар ўз саломатлиги, ҳаёти, яқинларидан ажралади, бошпанасиз қолади.

Корхона ва ташкилотлар биноларида содир бўлган ёнғинлар иқтисодийга жиддий зарар етказди.

Мана шундай кутилмаган ҳолатларга йўл қўймаслик учун эса ёнғиннинг олдини олиш борасида ҳар биримиз фаол бўлишимиз даркор. Корхона ва таш-

килотлар биноларида, шунингдек, аҳоли турар-жойларида оддийгина ёнғин хавфсизлиги қоидаларига амал қилиш орқали бу ишга ўз ҳиссамизни қўшган бўламиз.

Ш. КОДИРОВ,
12-ҲЕО алоҳида пости
бошлиғи, капитан

Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва Касаба уюшма қўмитаси Ўзбек филологияси факультети «Ўзбек мумтоз адабиёти» кафедрасининг ўқитувачиси Нодир Жўрақўзиевга волидаи муҳтарамаси

Назира ая
МАМАТКУЛОВАнинг
вафоти муносабати билан ҳам-
дардлик билдиради.

У жуда мағрур: сиз қақирган пайтда ҳар доим ҳам ёнингизга келавермайдисиз. У жуда қайсар: нокерак пайтда, баъзида вазиёт ўтиб кетгач, ёрдамга келади. У жуда арзон — бозордан сотиб олишга ҳождат йўқ. Лекин шу қадар қимматки, ҳаммага ҳам ҳар ишда насиб қилавермайдисиз. У — ҳафсала. Ҳафсала ҳақида батафсил тушунча бериш қийин. Бунинг учун ҳам ҳафсала керак бўлади. Ёшигизга хос қизиққонлик, шомма-шошарлик ва иштиёқ билан мавзуга оид кузатишларим, мулоҳазаларимни билдирсам.

Тарбияда

Баҳорнинг илк кунлари. Ҳовли сўрасидаги хонтахта атрофида ота ва ўғил ўтирибди. Ўғилнинг қийиб қолган кенжа ўғил сўғини моделдаги компьютерини титкилаш билан овора.

— Бу нима?

Виртуал оламга муккасидан кетган ўғил ҳаёлини бирпасга отасига қаратади. Сўнг энаси қотганча жавоб беради:

— Капалак-ку, ота.

Ижтимоий тармоқдаги ёзишмалар ўғилни кичкина экранга янада тикилишга мажбур этарди.

Бирон дақиқа ўтгач, ота яна ўша саволини такрорлади:

— Ўғлим, бу нима?

Ҳовлида гулдан-гулга қўниб, табиат мўъжизаларини кўз-кўз этаётган гўзал қанотли капалак фарзанднинг завқини келтирилмасди. Ўғил совуқ оҳангда:

— Капалак, — деди-ю, отасига маъноли қараб қўйди.

Виртуал сўхбат қизгандан қизибди. Ўғил балки бир-икки кўрган, балки умуман кўрмаган, балки синанган, балки синмаган "дўст"лари билан турли мавзуларда "дард"лашарди. Дунёнинг энг муҳим аниқликлари, оламшумул хабарлар, ихтиролар билан танишарди. Соҳлари оппоқ пада-ри бузруқвор эса мўлтираганча "тошдан" садо чиқилиши

Ижодда

— Ишни бошлагандаги иштиёқим сўнмаганида докторлик диссертациямни аллақачон ёқлаган бўлардим, — дейди сўхбатдошим. — Илмий ишим деярли тугай деганда онамдан ажралдим. Кейин кўп ўтмай отам ҳам вафот этди.

ҲАФСАЛА

Бу жудодиллар одамни руҳан йўқар экан. Икки суянгичим, дардқашим — падару волидамни бирданига йўқотиш менинг шижоатим, ғайратимни олиб қўйди. Онамининг телефон орқали "Қизим, илмий ишинг сал-пал силжиб қолдими?", дея сўрашларини соғиндим. Отамнинг "Олима қизим, биз сенга ишонамиз", деган сўзларини кўмсадим.

Ўғилнинг сабр косаси тўлди, шекилли, отасига мингирлай кетди:

— Билиб туриб сўраяспизми, ота? Бу — капалак. Яна бир бор айтаман: капалак. Кўраяспиз, ишлаяпман. Атайин ҳаёлимни бўлишга уринаяспизми?

Ота ранжиди, дили огриб, нигоҳларини бир нуқтага қадаганча қотиб қолди. Сўнг бир нарсга эсига тушди, чоғи, бироз оқсоқланса-да, шошиб ичкарига кириб кетди. Сал ўтмай варақлари титилган эски ён дафтарчани олиб чиқди ва ўғлига очилган бетни "Ўқил!", деди. Ўғил ҳайрон бўлганча, худди шуни ўқиса отаси бироз тинчийдигандек бепарво ўқий бошлади: "Бугун баҳорнинг илк кун. Ўғлим Баҳорид билан боғни айландик. У жуда зийрак, ақлли. Яқинда тўрт ёшга тўлади. Бугунги сайримиздан у кўп нарсаларни ўрганди. Гулдан-гулга қўниб ўриган капалакни "Бу нима?" деб нақ ўн етти маротаба сўради ва мен унинг ҳар бир саволига ҳафсала билан жавоб бердим..."

неча сатр қуйилиб келгач, фикрий ялқовликданми, у ёғига ёзолмай қоламан. "Фалон мавзуда ёзишни бошлагандим, ўшани ўтириб ёзиб ташлашга ҳафсалам бўлмапти", дейди нариги бўлимдаги ҳамкасбим. Ўйлаб қоламан: бизда ёзишга ҳафсала йўқми

ёки ўтиришга? Йўқ! Фикримда унчалик жон йўқ экан. Нимага дейсизми? Ўзимда синаб кўрдим. Хонадан кўп чиқавермасдан, бошқа нарсаларга чалғимасдан, сўхбатларга аралашмасдан бир кун ишлаб кўрдим. Ишонсангиз, компьютер қаршисидан силжиядим. Йўқ, фойдаси бўлмади. Кунлар ўтаверди, ёзиб топширишим кераклиги ҳақида ўйлаб сиқилвердим. Бир ой ўйлаб юрдим-у, бир кунда қозғошга туширдим. Ҳафсала бўлиши учун туртки бўлиши керак экан-да, деб ўйлаб қолдим.

Оилада

Икки ёш турмуш қурғач, оила деган аравани бирга торта бошлади. Арава бир кун шиддат билан юрса, бир кун базур судралади. Баъзида жилов қўлдан кетади, баъзида гилдираклари бўшашиб қолади. Балки бу қўпол ўхшатишдир. Лекин шу аравани бирдек, бир маромда тортиб бориш, унинг мустаҳкамлигини сақлаш учун ҳам икки ёшдан, аввало, ҳафсала талаб этилади. Оила қуришни ҳар ким турлича қабул қилади. Бир танишмандан сўраганимда бир оғиз сўз билан жавоб берганди: "Оила қуриш —

Figra

бир-бирига бир умр чидаш дегани". Бу фикр шууримда бир умрга қолиб кетди. Ўйлайман: ҳақиқатан ҳам, умр йўлдошининг хатоларини кечириб, камчиликларига кўз юмиш, турмушдаги етишмовчиликка чидаш, тўқликка шукр қилиш — буларнинг бари учун сабр ва ҳафсала керак.

Кимки "касбига беҳафсала, меҳрсиз ёндашдими, оиласига ҳам шундай муносабатда бўлади", деган эди бир домламин. Синчковлик билан атрофини кузатсангиз, ўз иш-пухта, сўзида турадиғи масъулиятни ҳис қиладиган кишилар оилавий ҳаётда ҳам тинч яшайди. Улардан бу борада фақат яхши гапларни эшитасиз. Ишини пойман-пой, ўлда-жўлда бажарадиганларнинг эса оиласида ҳар доим қандайдир муаммолар қичиб юради. Шуларни қўриб туриб, домламининг айтган гаплари тўғрилигига ишонч ҳосил қилангиз.

Мисолларни яна келтиривериш мумкин. Дўстликда, муҳаббатда, вафю садокатда, меҳмондорчиликда, оддийгина уй тозалашганда ҳам ҳафсала билан ўртоқ тутиниш керак. Жуда майдалашдиган, дейишга шошилманг! Ҳафсала — эътибор, сабр, қаноат ва кунт дегани. Биз "эй", деб қўл силтаб қўйган иш эртаг. Ўзимизга зиён келтириши мумкин. Беҳафсала қалинган куй таъсирли чиқмаганидек, кунтсиз, меҳрсиз бошланган ҳар қандай иш кўнглидагидек қичмаслиги аниқ... Ҳа айтганча, мақолани ҳафсала билан ўқиганингиз учун раҳмат!

Соҳиба МУЛЛАЕВА

ТАРЖИМАШУНОСЛИКДА ЯНГИ ТАЖРИБА

Ўзбекистонни мустақил давлат сифатида дунёга танитишда миллий адабиётимиз намуналарининг хорижий тилларга таржималари муҳим воситадир. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети таржима назарияси ва амалиёти факультети сўнгги йилларда мутахассислар тайёрлаш билан бирга, бадиий асарларни аслиятдан таржима қилишга ҳам алоҳида эътибор қаратмоқда. 2011—2013 йиллари факультет профессор-ўқитувчилари талабалар кўмағида Абдулла Қодирийнинг «Ўткан кунлар», Одил Ёқубовнинг «Улуғбек ҳазинаси», Пиримқул Қодирийнинг «Юлдузли тунлар», Ўткир Хошимовнинг «Дунёнинг ишлари», Тўлқин Ҳайитнинг «Вафо маликаси», Тилаб Маҳмудовнинг «Омонат дунё» китобларини ўзбек тилидан инглиз тилига ўғирлади. Шу пайтгача мазкур таълим муассасасида бундай ишга қўл урилмаганди.

Ўзбек адабиёти намуналарини аслиятдан хорижий тилга таржима қилиш ташаббуси дастлаб бундан уч йил муқаддам университет илмий кенгашига олиб чиқилганди. Бундан мақсад факультет ўқитувчилари ва талабаларнинг илмий-амалий тадқиқот ишларини соҳанинг долзарб масалаларига йўналтириш, айниқса, факультетдаги инглиз, француз, немис ва испан тиллари бўйича «Таржима маҳорати», «Синхрон таржима» тўғрисидаги факультетнинг мувофиқлаштириб, ўзбек адабиёти намуналарини хорижий тилларга ва, аксинча, чет эл адабиёти дурдоналарини аслиятдан ўзбек тилига таржима қилиш тажри-

басини йўлга қўйиш эди. Тез орада бу ташаббус амалиётга жорий этилди. Битирувчи курс талабаларига ёзувчилар асарларидан парчаларни аслиятдан таржима қилиш, шу орқали таржимашуносликнинг назарий муаммоларини ўрганиш вазифаси юклатилди. Мана, уч йилдирки, битирувчиларга тавсия этилаётган асарларни чет тилига ўғириш тажриба қилинмоқда.

2012—2014 йилларга мўлжалланган «Ўзбек адабиёти антологияси»нинг инглиз тилига таржима қилиш ва адабиётларо коммуникация муаммолари мавзусидаги лойиҳа устида иш бошланди. Унинг биринчи йилда юқорида қайд этилган ёзувчиларнинг асарлари инглиз тилига ўғирилиб, дастлабки нусхалари чоп этилди.

Бадиий асарни аслиятдан таржима қилиш — мураккаб жараён. Асар мазмун-моҳияти, ёзувчи услуби, асар тилининг жойбаси таржимига ҳам тўлиқ қўйиши керак. Бу эса таржимондан катта билим ва маҳорат та-

лаб этади. Шу нуқтаи назардан, таржимага қўл урган талабаларнинг ҳаммаси ҳам бундай масъулиятни ишнинг улдасидан чиқа оладими?

Бу саволга факультет декани, филология фанлари номзоди, доцент Илхом Тўхтасинов шундай жавоб берди: — Таржима, чиндан ҳам, катта масъулият, сабр-тоқат талаб этадиган машаққатли фаолият тури. Бироқ мазкур факультетни битириб чиқаётган мутахассислар амалий таржимонлар бўлиш билан бирга, турли илмий ва бадиий асарларни ҳам таржима қила олишлари зарур. Қолаверса, ўзбек маданияти ва маънавиятини дунёга танитишда университетимиздан етишиб чиқаётган мутахассисларнинг ўз ўрни бўлиши керак. Бу борада Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан ҳамкорлик йўлга қўйилди. Таржима қилинадиган асарлар уюшманинг тавсияси асосида танланди. Битирувчи талабаларнинг ҳар бирига 50 бет таржима берилди. Ҳозиргача 50га яқин китоб инглиз тилига ўғирлиди.

Бу таржималарнинг савиясига келсак, уларни малакали профессор-ўқитувчиларимиз қайта ишлайди. Филология фанлари номзодлари — Омон Мўминов, Носир Қамбаров, Элмира Муродова сингари таржимон-мутахассисларимиз таржимани аслият билан солиштирадilar. Шахсан ўзим ҳам талабаларнинг таржималарини устидан қўриб чиқаман. Ҳозирда ўзбек ёзувчиларининг таржима қилинган ва нашр этилган 6 китоби британиялик мутахассис Элизабет Мелвин томонидан қўриб чиқилмоқда. Муҳими, талабаларда таржимонлар устида ишлаш қўникмаси юзга келди.

Дарҳақиқат, «Ўзбек адабиёти антологияси»нинг инглиз тилига таржима қилиш ва адабиётларо коммуникация муаммолари мавзусидаги лойиҳа асосида яна олти асар, хусусан, Абдулла Қодирийнинг «Меҳробдан чаён», Қўлловнинг «Кеча ва кундуз», Ойбекнинг «Навоий», Пиримқул Қодирийнинг «Хумоюн ва Акбар», Муҳаммад Алининг «Сарбадорлар», Тохир Маликнинг «Шайтанат» (1-жилд) романлари таржимаси устида иш олиб борилмоқда.

Факультет келгусида бу каби лойиҳаларни янада кўпайтириш, адабий жамоатчиликни, ёзувчи ва таржимонларни кўпроқ жалб этган ҳолда, ўзбек адабиёти намуналарини бир неча хорижий тилларга ўғиришга қодир таржимонлар мактабини яратишни мақсад қилган.

Фарҳод ТОШПҲЛАТОВ

Хар бир спорт тури муайян мақсадга йўналтирилган бўлиб, боланинг соғлом ривожланишини таъминлайди, ишчанлик қобилиятини оширади. Жисмоний тарбия билан мунтазам шугулланган кишиларга разм солсақ, бардақ, тетик, хушчақчақ бўлишди. Уларда мардлик, жасурлик, қийин вазиятлардан оқилана йўл билан чиқиш кета олишдек иродавий сифатлар шаклланади.

Раҳмон Арзikuлов, Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасарруфидасаломатлик институтининг Самарқанд вилояти бўлими маслаҳатчи шифокори:

— Кўп йиллик амалиёт ва олиб бориладиган тадқиқотлар шуни кўрсатадики, саломатликка халал берувчи нуқсон ва камчиликларни бартаф этишда спортчилик таъсир кучига эга бошқа восита йўқ. Дейлик, 7 ёшдан бадий гимнастика билан шугуллана бошлаган қизлар тенгқурларига нисбатан ўткир респиратор касалликларга кам чалинади. Бошқа хасталиклар ҳам гимнастикачи қизларни кўпинча четлаб тади.

Спортнинг уйин турлари — баскетбол, волейбол, қўл тўпи мураккаб шароитда мўлжалга олишни ўргатибгина қолмай, сабр-тоқат, тез-

лик, чаққонлик, эгилувчанлик, мардлик ва мушоахадкорликни тарбиялайди. Машгулотларда қатнашган ўғил-қизларнинг организми морфологик таркибда ижобий ўзгаришлар рўй беради. Қурашнинг барча турлари мушакларни ривожлантиради, эгилувчанлики, галабага ишонч ҳиссини пайдо қилиб, атлетик гавда тузилишини

риш, мустақил ҳаётга руҳан тайёрлашнинг синалган шартидир.

Матлуба Нурмухаммедова, Тошкент шаҳридаги 1-сонли клиник шифохонаси 2-неврология бўлими mudiri, олий тоифали шифокор:

— Юз-кўзидан соғломлиги яққол сезиладиган йигит-қизлар билан гавдаси қийшиқ ёки букчайган, ранги синиққан, нимжонгина тенгдошларини таққослаб кўринг. Албатта, танасидан куч-ғайрат ёғилиб турган, ҳар қандай ишни бирпасда эплайдиган ёшларни дарҳол сезасиз. Уларнинг бундай ҳислатга эга бўлиши спорт билан боғлиқ. Биз шифокорлар таянч аъзоларида нуқсонни бўлган болаларга сузиш билан шугулланишни тавсия қиламиз.

унинг организмни чиниқтиришга, бронх-ўпка касалликларининг олдини олишга имконият яратган бўлади. Агар сув ҳавзасида сузаётган бола тана энергиясини тежаб сарфласа, ўпканинг ҳаётли сигими, максимал ўпка вентиляцияси, кислороддан фойдаланиш коэффициенти ошади.

Эркиной Холмуродова, Хоразм вилояти Янгибозор туманидаги 20-умумтаълим мактабининг бошланғич таълим ўқитувчиси, 52 ёш:

— Кўпчилик кишлоқда яшайдиган аёлларнинг спорт билан шугулланишига шубҳа билан қарайди. Аслида ҳам шундайми? Мен буни рад этаман. Чунки ўзим салкам ўттиз йилдирки, ишга велосипедда қатнайман. Ҳамкасбларим Солият Матвафоева, Умида Аъзамова, Тўхтагул Ўрозбоева ҳам ана шу улудва кечикмасдан ишга келишади. Мактабимиз жойлашган Боғолон кишлоғи билан Чўболончининг ораси 3 чақирим. Пиёда етиб олишим ҳам мумкин, аммо вақтдан ютказаман. Шунинг учун велосипед харид қилдим. Транспортнинг

бу тури қулай, ортиқча харажат талаб қилмайди. Бунинг устига, оёқ-қўлнинг ҳаракатда бўлгани боис, бўғимда оғриқ пайдо бўлишига йўл қўймас экан. Юрак, кўз фаол ишлайди, нафас олиш бир маромада. Турмуш ўртоғим сув ҳўжалиги идорасида мутахассис, велосипед миниб ишга боришимга асло қаршилик қилган эмас. Аксинча, икки қизимнинг ҳам бу улуддан фойдаланишини қўллаб-қувватлайди.

Дилбанди соғлом бўлган ота-она хотиржам. Zero, ҳеч қандай хавфли ва юқумли касалликка чалинмаган, чиниққан ва тобланган боланинг келажиги порлоқдир. Бунинг учун ўз хонадонидида шарт-шароит яратган ота-оналар ҳар томонлама ютади. Агар уларнинг ўзлари ҳам спорт билан шугулланишса, нур устига нур. Бундай муҳит қарор топган оила ободдир.

Хулқар ТҶИМАНОВА ёзиб олди.

СПОРТ - САЛОМАТЛИК ДЕМАК

тўғри шакллантиради.

Бокс билан шугулланган бола қатъиятли бўлишга, ўз ҳаракатларини мувофиқлаштириб боришга ўрганади. Мушаклар фаолиятини бир тизимга солишда боксга тенг келадиган спорт тури топилмас керак. Оғир ва енгил атлетика, велоспорт, от спорти ҳам фарзандларимизни жисмоний жиҳатдан чиниқти-

Марказий асаб тизими фаолиятини яхшиловчи бу машгулот суяк-мушак тизимининг тўғри ривожланишини таъминлайди ва бола танасидаги терморегуляцион рефлексни уйғотади. Айрим ўғил-қизлар жуда нимжон бўлиб, кичкиналигидан зотилжамга тез-тез чалинади. Бундай пайтда иммунитет мустаҳкамланмаса, касаллик сурункали тус олади. Фарзандини 7—10 ёш оралиғида сузишга берган ота-оналар

лан ўтгани учун совринли ўринни эгаллашимиз осон бўлмади, — дейди жамоа етакчиси Сардор Эшонқулов. — Бунда жамоамиздаги аҳиллик, коллежда ҳарбий-ватанпарварлик бўйича олган билим ва кўникмаларимиз кўл келди. Уч минг метрга ва тўсқилар оша югуриш, турникда тортилиш каби жисмоний машқларда яхши натижаларга эришдик. Аскарларнинг саф тайёргарлиги, сафда қўшиқ айтиб юриш машгулотларини коллежда олган билим ва кўникмаларимиз асосида намойиш этдик. Қизиқарли ўтган спорт байрамида мамлакатимизнинг турли ҳудудларидан кўллаб дўстлар орттирдик.

“Ёш чегарачи” жамоасининг жанговар ва спорт тайёргарлиги, ҳарбий топография, ҳарбий-хуқуқий ва бошқа фанлар бўйича ҳам яхши билим ва кўникмага эга экани устозлар ва ёшларнинг ота-оналари қалбидида фахр уйғотди. Буларнинг барчаси озод ва обод Ватанимизнинг тинчлиги, сарҳадларимиз дахлсизлигини таъминлаш, ёшларни жисмонан соғлом, маънавий баркамол этиб вояга етказиш юзасидан олиб борилаётган изчил ишлар самараларидир.

Х. МАМАТРАЙИМОВ, ЎЗА мухбири

Vatan himoyasi — muqaddas burch

Мамлакатимизда ўсиб келаётган ёш авлодни ватанпарварлик руҳида камолга етказиш, уларда Ватан тақдири учун масъулият ҳиссини мустаҳкамлаш ҳамда ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этишда ўқувчи ва талаба-ёшлар ўртасида ўтказилаётган ҳарбий-спорт мусобақалари ва интеллектуал ўйинларнинг аҳамияти катта. “Ёш чегарачилар” мусобақалари ҳам юрти-

ган аънаваний танловда бу йил Самарқанд вилояти Ургут туманидаги агротадбиркорлик ва сервис касб-хўнара коллежининг “Амир Темури авлодлари” жамоаси иккинчи ўринни эгаллади.

— Ўқувчиларимизнинг бу муваффақиятида бутун жамоамизнинг муносиб ҳиссаси бор, — дейди коллеж директорининг ўринбосари Ғовсиддин Шонаев. — Клубимиз раҳбари

юксак муваффақиятга эришишига коллеж ўқувчилари Мадина Ризоқулова ва Райхона Лутфуллаева ҳам фаол ҳисса қўшди.

— Клубимизнинг эллик нафардан зиёд аъзоси орасида биз — ўн нафар ўқувчиға ушбу мусобақаларда қатнашиш ва ғолиблар қаторидан ўрин олиш насиб этганидан хурсандмиз, — дейди М.Ризоқулова. — Мусобақада кўплаб шартларни аъло дара-

АҲИЛЛИК ВА ҲАМЖИҲАТЛИК — ЮТУҚЛАР ОМИЛИ

Мамлакатимиздаги ўрта-маҳсус, касб-хўнара таълими муассасалари ўқувчилари ўртасида ўтказилаётган аънаваний «Шунқорлар» ҳарбий-спорт мусобақасининг жорий йилдаги финал босқичида Термиз шаҳрининг “Ёш чегарачи” жамоаси учинчи ўринни эгаллади.

“Ёш чегарачи” жамоаси фаолият юритаётган Термиз олимпия захиралари касб-хўнара коллежидида 613 йигит-қиз спортнинг 18 тури бўйича таълим-тарбия олмоқда. Ўқувчилар барча шароитга эга спорт иншоотларида жисмоний соғлом, маънавий етук инсон бўлиб камолга етаётди. Ёшларни муддатли ҳарбий чақириқча бошланғич тайёрлаш ўқув машгулотлари бўлажақ Ватан ҳимоячиларининг ҳарбий кўникмаларини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда.

— Коллежимизда ташкил этилган “Ёш чегарачи” терма жамоаси ўтган йили ҳам мазкур мусобақанинг мамлакат босқичида учинчи ўринни эгаллаган эди, — дейди коллеж ўқитувчиси, жамоа

раҳбари Жўрабек Ҳайитқулов. — Жамоамизнинг бундай ютуқларга эришишида коллежимизда ўқувчиларни юксак ватанпарварлик руҳида тарбиялаш учун барча шароит яратилгани муҳим аҳамият касб этмоқда. Улар амалий ва назарий дарсларда ҳарбий чақириқдан олдинги тайёргарлик бўйича пухта билим олаётди.

“Шунқорлар” ҳарбий-спорт мусобақаларида бўлғуси Ватан ҳимоячиларининг билим ва кўникмалари синондан ўтказилиб, жамоалар маҳорати муносиб рағбатлантирилади.

— Жиззах вилоятида ўтган жорий йилдаги “Шунқорлар” ҳарбий-спорт мусобақасининг финал босқичи жамоаларнинг мурасисиз беллашувлари би-

ЁШ ЧЕГАРАЧИЛАР ИБРАТИ

миздаги академик лицей ва касб-хўнара коллежлари ўқувчиларини ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, уларнинг руҳий ва жисмоний тайёргарлигини яхшилашга хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизмати Давлат чегараларини ҳимоя қилувчи кўмитаси, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати маркази кенгаши, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ўрта махсус, касб-хўнара таълими маркази, “Махалла” хайрия жамоат фонди томонидан ўтказиб келинаёт-

Шерзод Тайлонов, ёшларни муддатли ҳарбий чақириқча бошланғич тайёрлаш фани ўқитувчилари Сухроб Исмоилов ва Сайфулла Аъзамов дарслардан сўнг ўқувчилар билан мунтазам машгулотлар ўтказиб, уларнинг билим ва маҳоратини оширди. Ана шундай изчил саъй-ҳаракатлар натижасида клубимиз аъзолари сафи йил сайин кенгайиб, улар орасидан шакллантирилган жамоа мазкур йўналишда ўтказилаётган республика мусобақаларида муваффақиятли қатнаша бошлади.

Мусобақада клубнинг

жада бажариб, юқори балларни қўлга киритдик.

“Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати ва “Махалла” хайрия жамоат фонди Ургут туман бўлими ташаббуси билан айни пайтда таълим муассасалари, маҳаллаларда “Амир Темури авлодлари” жамоаси аъзолари билан учрашувлар ўтказилаётгани ҳам ана шундай ибратли ишлардандир. Бундай тадбирлар ёшларнинг Ватан ҳимоясига оид қатнашларини мустаҳкамлашга хизмат қилмоқда.

Ғ.ҲАСАНОВ, ЎЗА мухбири

ЭЗГУ МАҚСАДЛАР ЙЎЛИДА

Navoiy shahridagi Ёшлар маркази ёшларда фаол ҳаётий позицияни шакллантириш, ижодий ва маданий фаолликни ривожлантириш ҳамда рағбатлантириш каби эзгу мақсадларга хизмат қилмоқда. Бу ерда тасвирий ва амалий санъат, хоризжий тиллар, компьютер саводхонлиги, шахмат-шашка, ёш техниклар, ҳунармандчилик каби тўғарақлар фаолият кўрсатмоқда. Марказ барча зарур ўқув анжомлари, ахборот-коммуникация воситалари билан таъминланган. Машиғулотларга мактаб, лицей, коллеж ўқувчилари ва талабалардан иборат беш юзга яқин ёшлар қатнашиб келаётир. Марказда маънавий-маърифий тадбирлар, спорт мусобақалари мунтазам ўтказилади.

Суратларда: Navoiy shahridagi Ёшлар марказида.

Тоҳир ИСТАТОВ (ЎЗА)
олган суратлар.

«DAVR PRESS» НАШРИЁТ-МАТБАА УЙИ

муаллиф, таржимон, тўпловчи ва рассомларни
ўқув қўлланмалар нашр этиш бўйича ўзаро манфаатли
ҳамкорликка таклиф этади.

Телефон: (+99871) 120-12-99. Эл.почта: davr-press@mail.ru

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-
NAZAROV, Baxtiyor DONIYO-
ROV, Farrux JABBOROV (bosh
muharrirning birinchi o'rinbosari),
Husan NISHONOV (bosh muharrir
o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan
USMONOV (bosh muharrir o'rin-
bosari, "Учитель Узбекистана"),
Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor
YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey
CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель
Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta

O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEXS: 149, 150, Г-618.

Tiraj 53313.

Hajmi 4 bosma taboq.

Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqir
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 233-
53-14, fan, o'ly va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 233-
54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 233-76-40, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.
Nabatchi muharrir:
Dilshod KARIMOV.
Nabatchi:
Jo'rabek JANGIROV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili:
«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Y'ZA aksiy — 21.40
Topshirildi — 21.45